

— Водите ме на раскрсницу да
замолим за опроштај све оне које
сам увредно...

(Са премијере „Дукат на главу“ Уметничког позоришта на калемегданској позорници. Г. Велибор Старчић (газда-Живан), г. Бранко Јовановић (чича-Гаврило) и г. Станко Колашинац (Срећко Орбичевић).
(Снимак: А. Симић).

Коло

СРПСКИ НЕДЕЉНИ ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ

СА БЕОГРАДСКИМ РАДИО ПРОГРАМОМ

Број 36

5 Септембар 1942

Дим. 5

Календар мога ромшије

НЕДЕЉА, 30 АВГУСТ.

Један наш комшија купио жени бицикл, па му у комшилуку већ изнели чикарму:

„Купио јој, кажу, зато, ако јој он једино не дође главе...“

ПОНЕДЕЉАК, 31 АВГУСТ.

Праснула јуче гопса комшиница па пред целим комшилуком креснула комшији:

— Слушај, ти си ужасно непристојан човек и муж... Увек зеваш у мом

друштву.

Комшија још једном зевну и сасвим хладно рече:

— Боже, жено што се ешофираш! Знаш добро да су човек и жена, односно муж и жена једно исто, а сваки муж над је сам досађује се.

УТОРАК, 1 СЕПТЕМБАР.

Споречкапи се онај наш сусед суплент и његова млада жена. И, одједном она ће му рећи:

— Ти би можда више волео да сам се за другог удапа!

— Боже сачувај!

Ја никад никоме зла не желим! Ни највећем душманину...

То јој је рекао мужић и, ево већ два дана нису се измирили.

СРЕДА, 2 СЕПТЕМБАР.

Жали се наш гос'н судија комшији:

— Е, просто, не знам шта да радим с овом мојом женом. Што год јој кажем, то прими на једно уво а на друго одмах пусти...

— Ама ништа то није драги гос'н судијо — узео комшија да га теши.

Још само то да нађе

— Нашо сам тестеру, сад само да нађем дрва, па дивота...

Шта бисте рекли за ову моју жену. Њој што год кажем прими на оба ува, али јој одмах изиђе на — уста!

ЧЕТВРТАК, 3 СЕПТЕМБАР.

Прича синоћ комшија у башти:

— Геопози имају сасвим друкчије појмове о времену. За њих, на пример, хиљаду година не значи ништа...

— Шта кажете, комшија, кумим вас Богом!? — узбудио се један наш сусед. — А ја, јуче позајмио једном геопозу три хиљаде динара...

ПЕТАК, 4 СЕПТЕМБАР.

Цео боговетни дан риба ли риба наша комшиница — распуштеница шерпе и понце у кухињи.

Приметио то неки па пита гос'н комшију:

— Ама шта је то с овом нашом распуштеницом што се провреднила па риба шерпе?

— Ђути, море да не чује... То сам је ја преварио јер нам додијаше оне муве што се сјате по њеним шерпама па после улетају у наше станове...

— Па шта си јој рекао?

— Казао сам јој да ће Централпа за метал да покупи све шерпе које нађе неорибане... а она ухватила неки стра' од тих централа па зато запела...

СУБОТА, 5 СЕПТЕМБАР.

Пре неки дан сручила нека вајна домаћица кроз прозор комшији, доле на улици, све што је почистила. Комшија застао и узео да протретају:

— Какав је то скандал... У иностранству не бисте смели ни једно крпче да истресете кроз прозор, а овде сте ми сручили на главу читав ђубравник...

— Па ово није иностранство! — одговорила му она и пошто је испразнила ђубравник узела да истреса кроз прозор пољаве.

О СВЕМУ И СВАЧЕМУ

ЈАПАНЦИ ПРАВЕ ГУМУ ОД — КАРБИТА

Индустријска опитна станица у Осаки објавила је да је њеним инжењерима пошло за руком да синтетичким путем добију од карбита научук. Овај каучук, тако тврде јапански стручњаци, квалитативно је бољи и од природног каучука. За Јапан је овај проналазак од врло великог значаја, јер карбита у Јапану има скоро у неограниченим количинама.

КЛИНИКА ЗА КЊИГЕ

У Риму је отворена нека врста клинике за књиге. Ова установа има низ одељења и ради на рестаурацији старих рукописа, на проналазку начина бољег чувања књига и води борбу с болестима које уништавају хартију. Тако се, на пример, у последње време појавила на Сицилији епидемија неке болести и шири се према северу све до Умбрија, уништавајући књиге. Мисли се да књиге уништавају неки скоро невидљиви инсекти.

СПАВАО БЕЗ ПРЕКИДА 212 ДАНА

Железнички чиновник из Трнова Стојко Павлов, вратио се прошле године уморан са службе и легао да спава. Сутрадан његова жена узалуд је покушавала да га пробуди. Павлов је спавао као заклан. Пошто је проспавао неколико дана, његова жена позвала је најзад лекаре, али ни они нису били у стању да пробуде железничког чиновника. Он је спавао и даље. Само два пута дневно тај дубоки сан претварао се у неку врсту бундила, које је трајало десетак минута. У том бунду лекари су Павлову давали храну.

Тако је Стојко Павлов проспавао пуних 212 дана. Кад се најзад недавно пробудио, осећао се свеж и био је врло изненађен када су му рекли колико је дуго спавао.

НА 1000 ЖЕНА 800 ДЕЦЕ — У ШВАЈЦАРСКОЈ

На конгресу Швајцарског друштва за статистику и националну економију, који је одржан у Берну, констатовано је катастрофално опадање броја порођаја у Швајцарској. Према званичним подацима хиљаду жена способних за рађање роди укупно највише 800 деце. Ако овакво стање остане још извесни низ година, рачуна се да ће становништво Швајцарске почети нагло да опада већ после 1950 године.

ПРОДАО СВОЈ ЛЕШ, ПА СЕ УБИО

У Капошвару је извршио самоубиство неки Јожеф Сонди, који је провео половину свога живота по затворима. Он је пред смрт успео да прода свој леш будимпештанском анатомском институту, с тим да се његовој мајци после његове смрти исплати повећа свота новаца. Он је успео да добије тако велику своту за свој леш само захваљујући околности, да се његово срце налази на десној страни.

ХИРУРЗИ У ЗЕЛЕНИМ МАНТИЛИМА

У једној болници у Јужној Америци хирурзи више не носе беле мантиле и капе као досада приликом операције — него зелене. Утврдило се да бела боја сувише замара очи хирурга, нарочито приликом тешких операција. Не само мантили и капе него чак и чаршави на операционим столовима у овој болници замењени су зеленим.

У ЕВРОПИ ИМА 320 МИЛИОНА ПИСМЕНИХ

Од укупно 500 милиона становника, колико их има у Европи, према једној статистици свега је 320 милиона писмених. Али од тих 320 милиона само пет милиона људи чита, права уметничка књижевна дела, а остатак од 315 милиона или ништа не чита, или само новине и петнарачке романи. Читалаца таквих јевтиних романа има у Европи најмање сто милиона, како је изнесено на једном конгресу немачких издавача.

НЕМОРАЛНО ЈЕ РАЗГОВАРАТИ СА МУШКАРЦЕМ...

На полуострву Кореји још и дајдана поштује се стара друштвена норма да је неморално ако девојка разговара са мушкарцем. Свака девојка која проговори ма и једну реч са неким страним мушкарцем ризикује да буде презрена од целог друштва, па и од својих најближих. Девојкама је у овој земљи дозвољено да разговарају само са мушкарцима са којима их везују родбинске везе.

СУНЧАНИ САТ ЗА ЦЕП

Приликом копања темеља за једну зграду која се подиже на имању једног манастира у Чилеу, радници су пронашли врло скупоцен старински сат, необичног изгледа. Сат је био израђен од злата и сребра, а украшен великим драгим камењем. Његова величина није прелазила величину обичног ципног сата. Како у њему није било никакве машинерије нити казаљки, утврђено је да је овај сат показивао време према сунцу. По мишљењу стручњака сат је веома стар и претставља велику вредност.

Летње позоришне игре

НА КАЛЕМЕГДАНУ

Почетак свих претстава је у 18 часова.

Субота, 5 септембра:

„Дукат на главу“

комрад из сеоског живота Мачве.

Недеља, 6 септембра:

„Сеоска лоза“

са хором и оркестром и тамбурашким оркестром.

Уторак, 8 септембра:

„Дундо Мароје“

Среда, 9 септембра:

„Дукат на главу“

Четвртак, 10 септембра:

„Два ципаника“

Петак, 11 септембра:

„Лискова слава“

са чочецима и народном музиком из старог Нипа.

Субота, 12 септембра:

„Сеоска лоза“

Недеља, 13 септембра:

„Дукат на главу“

Улазице се добијају свакога дана од 8 до 14 часова у парфимерији до бископа „Двор“ — Терезије 38 — а од 15 часова на улазу у гледалиште на Калемегдану. Недељом преко целогата даја на Калемегдану.

„ДУКАТ НА ГЛАВУ“ — Данас, у суботу 5 септембра у 18 часова приказује се на летњој позорници на Калемегдану, после огромног успеха код публике на досадашњим претставама, нови српски народни комад са певанем „Дукат на главу“. Комад је састављен од најбољих приповедача и писама Јанка Веселиновића, познатог пиеса „Виде“.

Главни уредник Мирослав Стевановић * Уредник Миша Димитријевић * За фотографије Александар Смиљћ * Пртач Ђорђе Лобачев * Уредништво Поенкаревог ул. бр. 31. Телефон 25-010 * Власник и издавач: Српско издавачко предузеће А. Д. Јован Тановић * Администрација Дечанска 31, Београд. Тел. 24-001-10; штампа „Штампарница Београд“ А. Д. Дечанска 31. Тромесечна претплата 58.— дин.

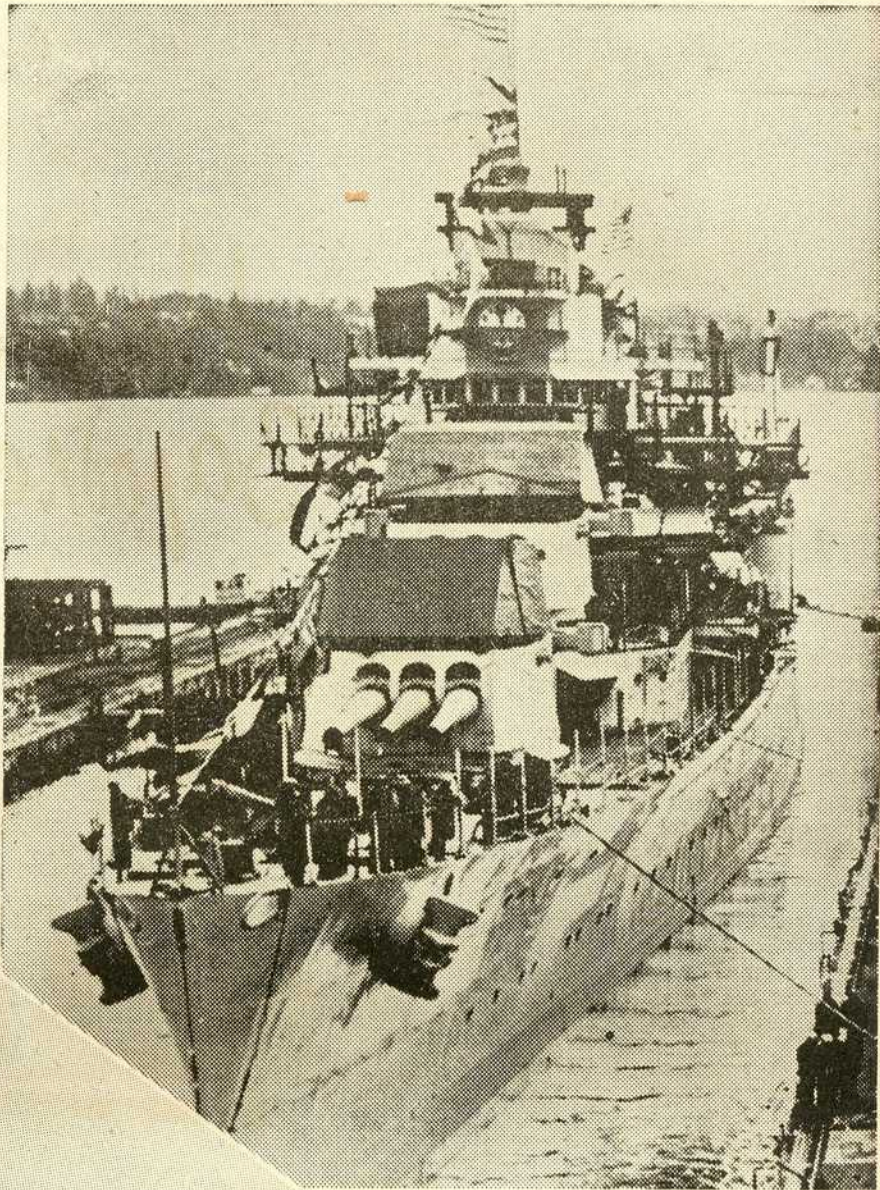
WWW.UNILIB.RS

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

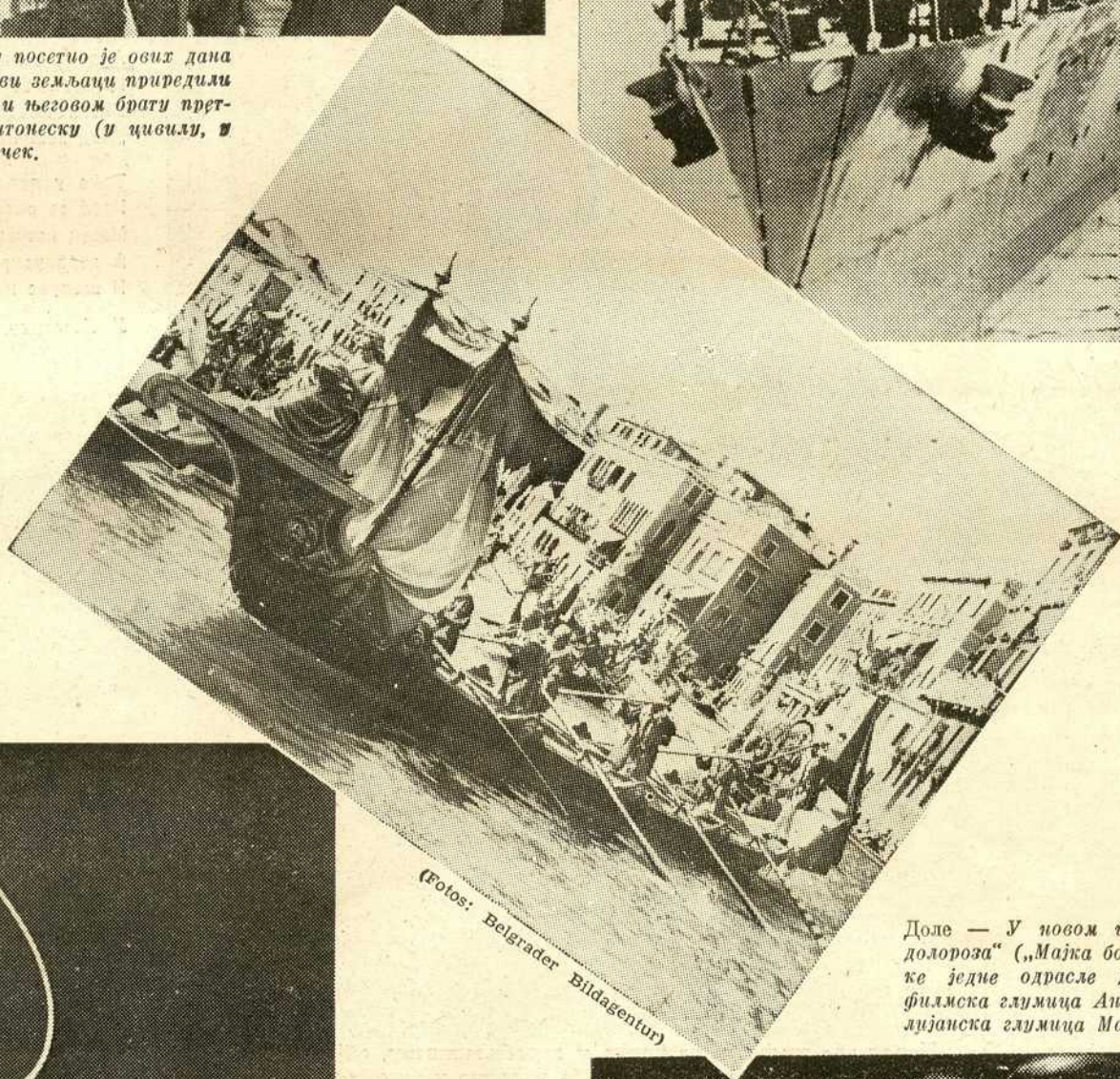
КРОЗ ЦЕО СВЕТ

Горе — Маршал Антонеску посетио је ових дана село у коме се родио. Његови земљаци приредили су том приликом маршалу и његовом брату председнику владе Михајлу Антонеску (у цивилу, у средини слике) срдчан дочек.

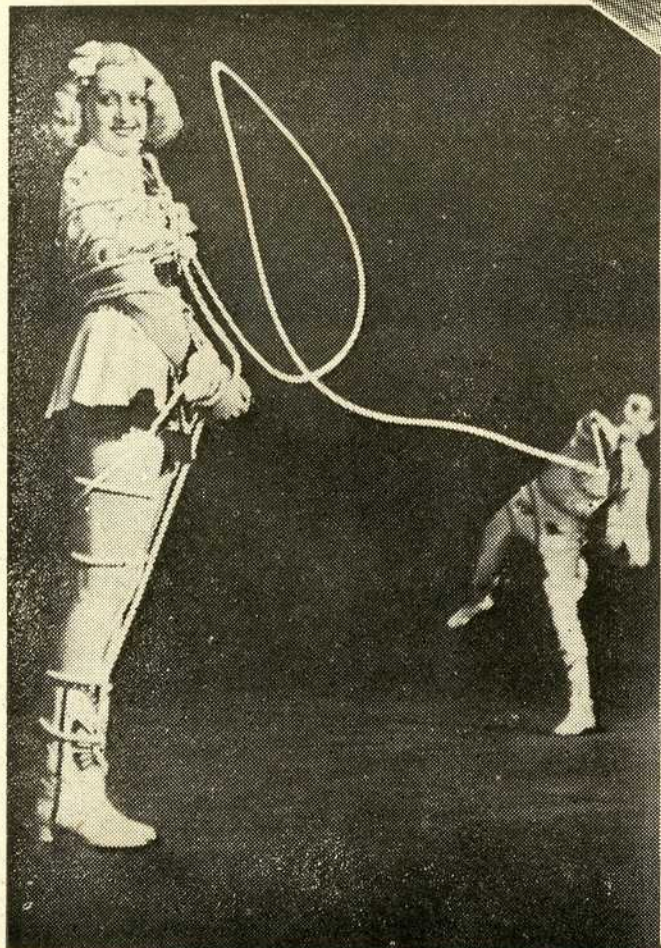

Горе — Код Саламонских острва одиграла се 7 августа велика поморска битка између јапанских поморских борбених снага и удружених британско-америчке ратне морнарице. Том приликом Јапанци су потопили један бојни брод Англосаксонаца, две тешке крстарице типа „Асторија“, две тешке крстарице типа „Аустралија“, три крстарице непознатог типа, 4 разарача и више од десет транспортних бродова. Поред тога оштећен је већи број англосаксонских бродова. Наша слика приказује америчку крстарицу „Асторију“ од 9.500 тона, која је пуштена у море 1933 године.

(Fotos: Belgrader Bildagentur)

Десно — У Венецији је и ове године одржана традиционална „Краљевска регата“, такмичење историских венецијанских гондола. Наша слика приказује једну старинску уметничку гондолу.

Лево — Несероватне каубојске вештине приказује група Колинс у берлинском „Винтергартену“. Темпераментни каубој својим леним ласом просто је „спутао“ своју девојку.

Доле — У новом италијанском филму „Матер долороза“ („Мајка бола“) игра главну улогу мајке једне одрасле девојчице позната немачка филмска глумица Анелиза Улиг. Терку игра италијанска глумица Маријела Лоти.

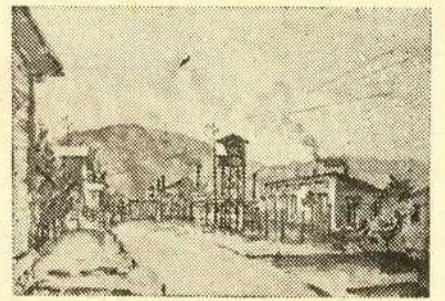
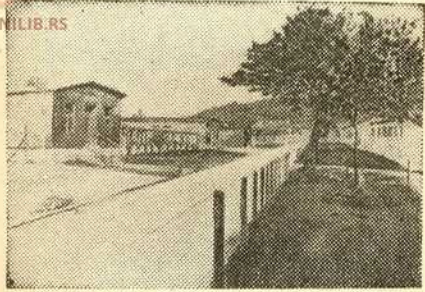

WWW.UNILIB.RS

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Наши у Заробљеништву

Поноћни ветар

— Из циклуса: *Кад срце малаксава* —
(посвећено оцу у заробљеништву)

Слушам како поноћни долази ветар
са оних страна где си Ти оче мој,
са далеке шумне реке
и он носи уздахе Твоје — мени.

Дубоко продиру ти уздаси болни
у срце рањено моје
и буде сећања топла,
што скривена као цветови ћуте,
ап' миришу дивно.

Долази поноћни ветар...
А ја дрхтим од чежње
и радости болне,
док сећања као визије лаке
промичу кроз ноћ...

Оче мој, не тужи!
Нек ми поноћни ветар
место уздаха болних
донесе песму уздања и наде!

Крагујевац, септембра 1942.

Вукосава М. Ивановић,
ученица VIII разреда гимназије

Кад ћеш нам доћи?

(Посвећено заробљеном оцу)

Лишће, лишће шумиће сетно,
Певаће нечујно песмицу ноћи.
А благе сенке дрвећа гордог
Певаће песму: „Кад ћеш нам доћи?“

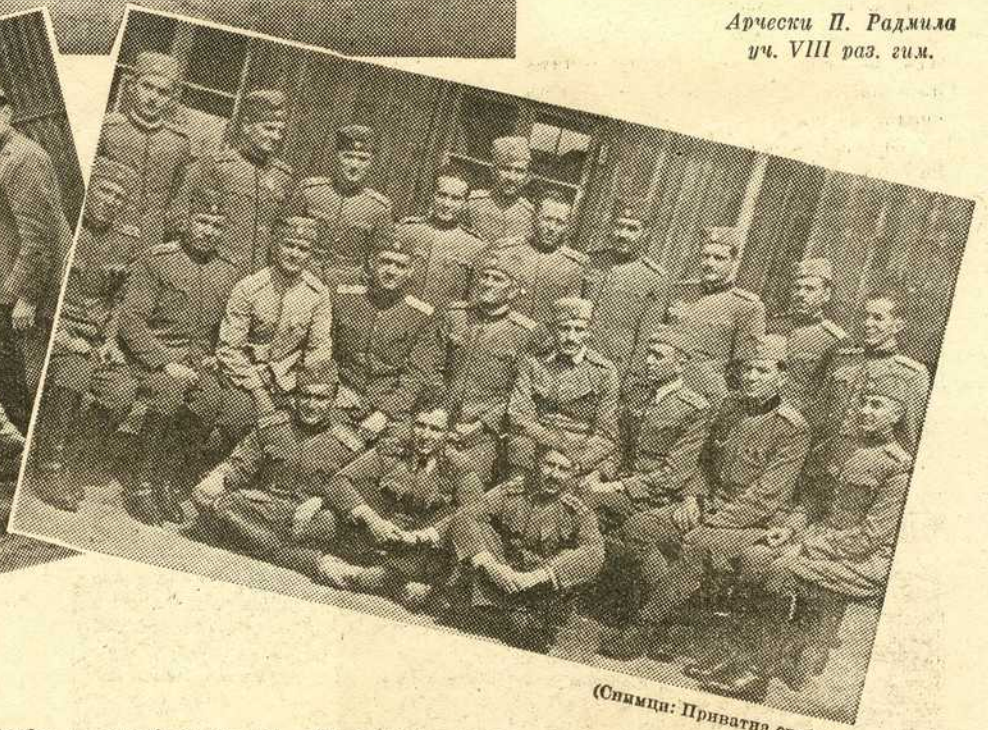
Тишина нема настаће тада
Чуће се само уморан дах ноћи.
Зричак песмицу пеvuши сетно:
„Кад ћеш нам доћи?“

А лаке сенке препећу чедно,
Играјућ' се несташно у ноћи.
Благи поветарац уздише дубоко:
„Кад ћеш нам доћи?“

Тамо у даљини, чује се глас петла,
Небо се смеши у тамној ноћи,
Месец ишчезну са плавог свода
А зора ускоро долеће нам амо
И шапуће нежно: „Тата, ће вам доћи!“

У Београду, августа 1942 г.

Арчески П. Радмила
уч. VIII раз. гим.

(Снимци: Приватна својина)

Поред две групе наше браће у заробљеништву, објављујемо у данашњем броју и четири слике, које је израдио у заробљеничком логору један наш заробљени сликар.

Оне приказују разне кутове из Офлага V Д, а једна од њих »заробљеников ручак«.

У средини доносимо слику унутрашњег изгледа црквице наших у Сталагу VI А. Њу смо добили захваљујући једном нашем брату, заробљенику. Он нам је послао уз неколико речи, које, доиста, дубоко потресају...

Скромну црквицу подигли су наши сами, захваљујући предусретљивости немачке власти, која је омогућила не само да се подигне барака за цркву већ омогућила и црквене слике, иконе и утвари...

Ту у томе кутку, сваке недеље наша браћа, у побожној тишини, далеко од Стацбине, далеко од својих милих и драгих, далеко од своје мале црквице у родном крају, упућују молитве Свевишњем, топле молитве и вечне жеље...

Ту пред светим ликовима док логорски свештеник шапуће молитву, враћа им се вера у боље, срећније дане... Ту, док клече пред Христовим распећем, хиљаде наше браће моле... Моле за здравље и живот њихових, тамо далеко, у Србији, исто онако као што моли жена, сестра, као што моле њихова девица... Тај дан је недеља... Тада се исти уздаси отимају из груди, и оних у храму далеко од Мајке Србије, и оних у црквицама родне груде у плаветнилу мирисног тамјана... То је дан када смо најближе једни другом...

Гос 'н Пајино Сомче

Господин Паја, пензионер, никада у животу није имао никаква посла с риболовом и с рибама и рибама уопште. Једино можда толико што је о божићном посту волео сардине. Истина, рибу је волео, нарочито ђувеч од сомовине (па да у земљаном ђувечету све плива у сејгину) али опет није био он тај који је набављао рибу на пијаци. То се бринула његова госпа Милојка, а г. Пајино је било једино да после доброг ручка подригне и да јој — хватајући отомаи да се испружи — каже:

— Жено, идеш пет за овај ручак! Анал ти вера... Пара ти вреде ручице и знање...

Донекле то је и било разумљиво зато што г. Паја није водио порекло ни од какве „племените“ породице, него од једне добре домаћинске куће (паланачке), односно од једне јешне фамилије. А што није имао никакве везе с рибама, разлог је тај што у паланачици у којој је дошао на овај свет и у којој је провео своје детињство, није било ни реке ни потока... Додуше, истини за љубав, треба рећи да то што г. Паја није имао везе с рибама, рибама и риболовом, не значи да није имао везе и с пецањем...

— Г. Паја је волео страшно да пеца. Али не рибе у реци, другим речима није волео одистинско пецање, него пецање на корзу, и не одистинских риба већ оних двоногих рибаца с лакованим ноштићима и косом боје ражи, врелог жита, платине или бакра... При томе г. Паја се није служио ни одистинском удицом, већ само мамцем, па и то не опет неком глистом, ваљушком од хлеба, лоптицом од проје, него паром свилених чарапа, бочицом парфема и сличним женским артикулма...

За те његове пецарошке склоности госпа Милојка, разуме се није знала.

Знала је, међутим, да г. Паја није марио за оно одистинско пецање, и знала је да је још давно и давно говорио:

— Боже, Боже, шта ли треба оном матором Мики да по цео боговетни дан седи на обали, да се пржи на сунцу и да држи штап с удицом!

Зато се и забезекнула кад јој он, ту скоро, дошао и казао да му направи од пројина брашна лоптице, да му нађе старе, лепита панталоне и стари сламни шешир, пошто иде на пецање...

Госпа Милојка се прекрстила у чуду:

— Ти да идеш на пецање?! Ти...?

— Ја! А, што да не?

— Како што да не, кад си до јуче грдио оне што пецају.

— Па грдио сам некад, али сад је нешто друго. Сад ми просто душа ниште рибу...

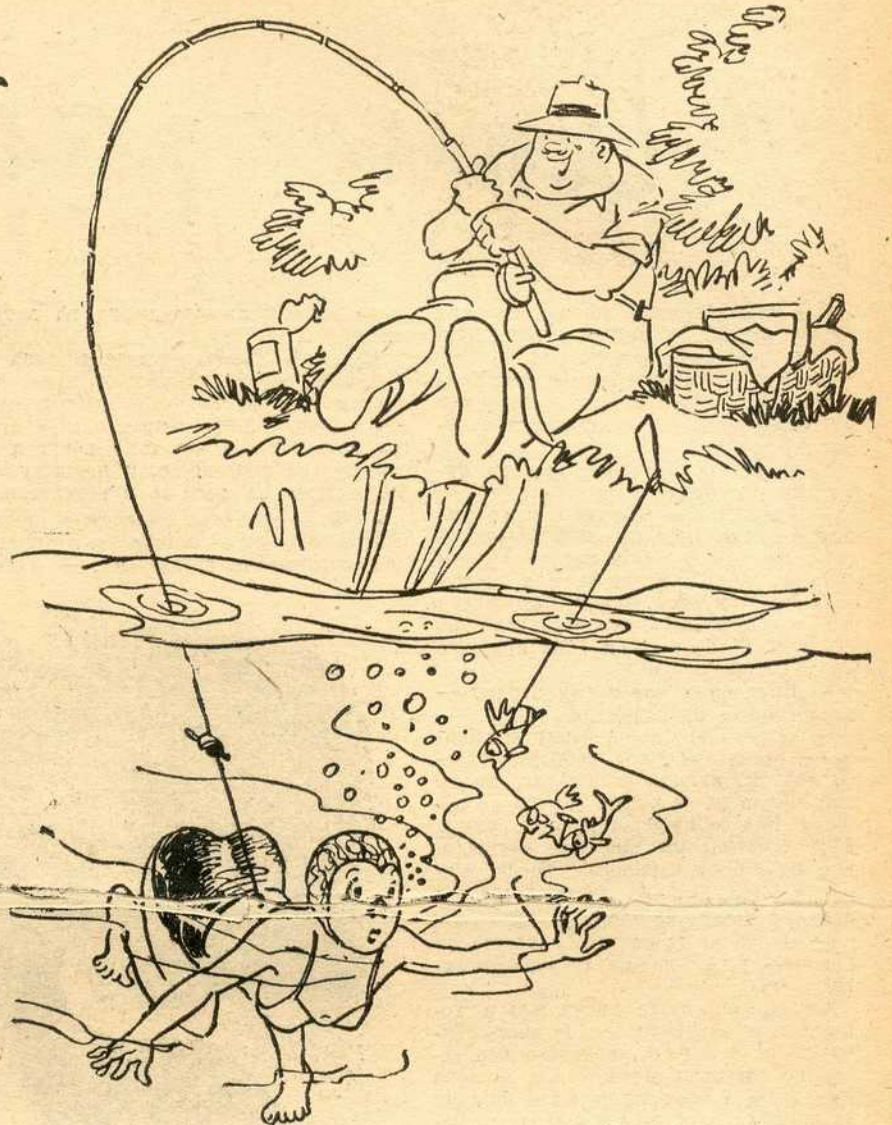
— Па, добро, матори, што не кажеш... Кад ти толико душа ниште рибу да ти набавим па да направим нешто... Један добар рибљи ручак...

— Ех, друго је то да ти набавиш... Не волим ја рибу из корита, купљену на тезги, него сам се замерачио на рибу коју ћу сам, својеручно да упецам...

И шта је госпа Милојка могла друго него да попусти и да лепо опреми г. Пају за пецање... Још га, сирота, испратила то јутро кад је пошао на пецање и пожелела му срећу у лову и да се с пуним зембиљом од какапа врати...

*

А тамо, на обали Дунава г. Паја нашао се у свом елементу. Поставио штап с удицом поред неког кунатиа, па наставио своје негдашње пецање на суву. Како која вижљаста купаца заплива поред њега он баца удицу и проба да закачи њеном кукицом

њен костим... И, кад му то пође за руком, (а, шерет умео вешто да баца удицу за те велике рибице) онда би се ствари развијале саме по себи. Купачица би цикнула:

— Јао, поцепаћете ми костим...

А, г. Паја би узвратио:

— Не мари, лепотице моја, ја ћу то и да окрпим!...

— Али, оставите, молим вас... Збиља сте ми закачили костим!

— Па то се и тражи... Закачио, дабогме... То се и тражи...

И, хтела не хтела, лепа купаца би морала да пусти да је г. Паја извуче на штап до обале и да јој откачиње удицу од костима...

Да не причам даље... Главни је да се г. Паја увече враћао с празним зембиљом кући и, мртав уморан, и сав црвен од сунца, вајкао се госпа Милојки, како је Дунав мутан, како су рибе заплашене, или како оне лоптице што му је умесила од пројина брашна нису никакав мамац...

А, добра госпа Милојка, безазлено веровала... Месила и даље лоптице, чак их метала и у маст, само да буду бљи мамац, и потајно се молила Свемоћноме, да обрадује њеног Пају да улови прву рибу...

И ишло то тако, и ишло би и даље, да једног дана неки деран не понуди на улици госпа Милојки да купи глисте!

— Ију, какве глисте, црно дете! Шта ће ми глисте! — то рече госпа Милојка, али се у тренутку сети да је г. Паја на пецању и да га обрадује, као свака добра жена, откупи лонче с глистама и крену да изненади свог маторог...

Много није морала да га тражи. Још из далека, чула је његов пуни мало рапави глас:

— Ух што је сомче!

Сва срећна што јој се испуниле молитве и што је њен Паја најзад упецнао рибу и то — сомче, потрчала је

госпа Милојка песковитом обалом, али кад је стигла, умало се није опесветила.

Место сомчета, г. Паја је извучио из воде једну витку нимфицу, у резада костиму и сгуменом кацицом на глави... Сомче се кикотало на сав глас и викало:

— Пољаро... Поцепаћете ми костим!

*

Штап за пецање г. Пајин откако га госпа Милојка упецала није више ни за какву употребу. И, сасвим природно, г. Паја не иде више да пеца... А, његово „сомче“ које је он тако халацљиво пецао и упецнао не долази отада на купање... На плажи, још увек причавају сведоци госпа Милојкиног гњева, како је једном мрежом успела да улови тако две крупне рибе, и да им ту, на лицу места олбушти крљушт...

М. Дим.

Крпачке

ЗАНИМЉИВОСТИ

У једном литру морске воде, узете из Атлантског Оксана у близини екватора, налази се просечно око 10.000 разних, ситних микроскопских живих бића. Иако је то релативно крупна цифра, ипак због изванредно малих димензија, сви ови микроби захватају врло малу запремину. Колико је она незнатна, најбоље се види по томе што укупна маса микроба у огромној количини воде од 50 милиона литара једва достиже један литар.

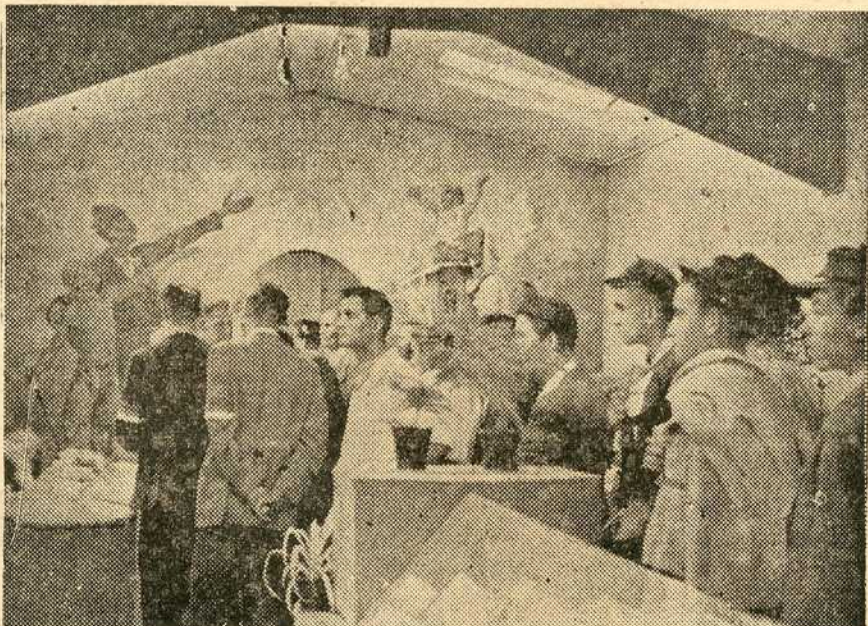
*

Кинези су пре више од 20 векова употребљавали петролеј за осветљење и бушвили дубоке бунаре у којима је добијена нафта. Наредије за бушење првих бунара у којима је откривена нафта дао је, 221 године пре Христа, један цар из династије Чин.

*

Сваке године Индијанци из области Амазона и Оринџа накупе 5—8 милиона јаја чувене арау корњаче. Ова јаја служе за добијање карочито фице и укусне врсте асјана.

Отварање антикомунистичке изложбе у Београду

У прошли понедељак отворена је у Београду, у Гарашаниној улици 8, антикомунистичка изложба. Изложбу је отворио, у присуству немачких и наших власти, и великог броја других угледних личности шеф српске државне пропаганде г. Ђорђе Перих.

После прошле недеље масе нашег света дефиловале су кроз ову просторију изложбе која је отворена у знаку националне обнове Србије...

(Foto: Schindler)

Чернограцки вуклови

ПИСАЦ: САКИ

Ума ли каквих легенди везаних за овај замак? — питао је Конрад своју сестру.

Конрад је био виђен трговац из Хамбурга, али је био и једини песнички настројен члан једне поглавито практичне породице.

Бароница Грубел слеже својим пучаким раменима.

— Па, увек има легенди о овако старим местима. Није их тешко измислити, а не стају вас баш ништа. У овом случају, постоји једна легенда да кад неко умре у овом замку, сви сеоски пси и све звери у шуми завијају по сву ноћ. То баш не би било пријатно да се слуша, зар не?

— Било би језиво и романтично — рече трговац из Хамбурга.

— Тек свакако легенда није истинита — рече бароница доброћудно. — Откако смо купили овај замак, имали смо доказа да се ништа слично не дешава. Кад је прошлог пролећа умрла моја свекра, ми смо сви слушали, али није било завијања. То је само прича која увећава достојанственост ваља, а ништа не кошта...

— Прича не гласи тако како сте ви рекли — рече Амалија, стара, седа гувернанта.

Сви се окренуше према њој и погледаше је зачубено. Она је имала обичај да седи ћутећи, укочено и повучено, не говорећи никоме док је неко не упита, а било их је мало који су се трудили да с њом разговарају. Данаас се на њу спустила изненада нека благоглагољивост, те је говорила и даље, брзо и нервозно, гледајући право испред себе и као да се не обраћа никоме нарочито.

— Не чује се завијање кад у замку умре макар ко — продужи она. — Само кад би умро неки члан породице Чернограц, вуци би долазили издалека и изблиза, завијали на врци шуме, али их је у овим приликама, кажу шумари, било на туцета, шумали се кроз мрак унаоколо, и урдали у хору, а пси из замка и села, и са околних салаша, урдали би и завијали из страха и љутине због вучјег хора. Кад би се душа самртника растајала са телом, у парку би се са треском струшило једно дрво.

Настала је почивка.

— То се дешавало — наставила је старица — кад год би неки члан породице Чернограц умро у својој породичној замку. Али, разуме се, кад би некакав странац умро, не би завијао никакав пас ни вук, нити би пало какво дрво. О, не, никако!

Док је изговарала ове последње речи, у њеном гласу се осећао неки пркос, скоро презрење. Ухрањена, префино одевена, бароница је бленула љутито у отрпану старицу која је била истунила из свог обичног, повученог става који јој је доликвао и проговорила без устезања.

— Ви као да много знате о легендама породице Чернограц, госпоњине Шмит — рече она оштро. — Нисам знала да породичне приче спадају у предмете за које сте способни.

Одговор на ово боцкање беше још неочекиванији и чуднији него и благоглагољиви испад који га беше изазвао.

— Ја сам сама члан породице фон Чернограц — рече стара жена — па зато и знам ту породичну причу.

— Ви Чернограц? Ви!... — зачу се хор усклика неверице.

— Кад смо осиромашили — објашњавала је она — и кад сам била принуђена да се посветим давању часова, ја сам променила и име, пошто сам сматрала да је тако згодније. Али деда је провео већи део свог детињства у овом замку, па је имао обичај да ми прича многе легенде о њему, и ја сам, разуме се, знала све приче и легенде. Кад човеку остану само успомене, онда их он необично пажљиво чува и проверава. Кад сам ступила у службу код вас, нисам ни помислила да ћу једног дана са вама доћи у стари дом своје породице. Више бих во-

лела да сам отишла некуд на друго место.

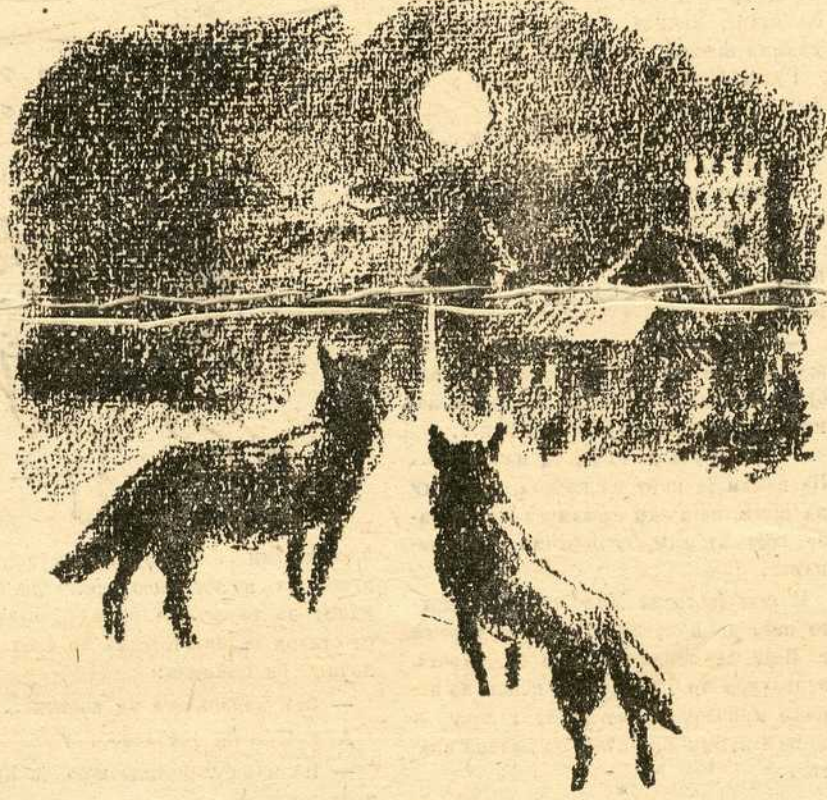
Кад она ућута, настаде тишина и бароница скрену разговор на мање погодан предмет него што су породичне историје. Али касније, кад се стара гувернанта беше тихо повукла и отишла на свој посао, у друштву се диже граја од посмеха и неверовања.

— То је нечувена дрскост — отсече оштро барон, а његове су избуљене очи изражавале негодовање. — Зами-

потсмевао се барон, — тај део приче може бити истинит.

Трговац из Хамбурга није ништа говорио; он је био видео сузе у старичиним очима кад је говорила о чувању својих успомена, — или је, онако обдарен маштом, био уобразио да их је видео.

— Отказаћу јој чим прођу свечаности о Новој Години — рече бароница — а дотле ћу имати и сувише посла, те не могу бити без ње.

слите, молим вас, да та жена говори тако за нашим столом. Само што нам није рекла да смо нико и ништа, а ја не верујем ни реч од тога што је рекла. Она је само Шмитова, и ништа више. Разговарала је са неким сељацима о историји породице Чернограц, па је скупила њихову историју и прича о њима.

— Та хоће само да се направи важна — рече бароница. — Зна да скоро неће бити за посао, па хоће да изазове наше сажалење. Њен деда, којешта!

И бароница је имала свој прописан број дедова, али се није никад с њима разметала.

— Сигурно јој је деда био неки поткоморник у замку, или тако нешто —

Али је ипак морала да буде без ње, јер је по хладном, оштром божињем мразу стара гувернанта назебла и пала у постелу.

— Е, то је да човек пукне од муке! — рече бароница својим гостима који су седели око ватре једне од последњих вечери старе године. — Откако је код нас, не сећам се да је била озбиљније болесна, мислим тако болесна да не би могла радити свој посао. А ето, легла је баш сад, кад ми је пуна кућа и кад би ми могла бити од помоћи. Човек, разуме се, мора да је жали, али је то ипак досадно.

— Врло досадно! — слагала је банкарва жена са пуно разумевања. — То ваљда ова оштра хладноћа обара

старе људе. Необично је хладно ове године.

— Ово је најоштрија зима која се памти у децембру за многу година — рече барон.

— А она је, разуме се, сасвим стара — рече бароница. — Жао ми је што јој нисам отказала још пре неколико недеља. Но, Вапи, шта је с тобом?

Мала, чупава пудлица беше нагло скочила са јастука и дрхтећи пришла канабету. У истом тренутку се зачу силно, љутито лајање паса у дворшћу замка, а чули су се и други пси како кевћу и лају у даљини.

— Шта је тим животињама? — упита барон.

Онда и људски створови, пошто ослушнуше пажљивије, чуше звук који је изазивао псе да изливају своју љутину и бес: чуше дуго и пискаво урликање и завијање које се дизало и спуштало, чак као да је неколико миља далеко, а час је прелетало преко снега тако силно да се чинило као да избија из подножја зидина замка. У њему се дешавало све изгладнела, хладна беда једног смрзаног света, сав неумољиви, гладни без дивљине помешан с другим, очајним и очајним мелодијама којима се није могло дати никакво име.

— Вуци! — викну барон.

Њихова музика изби одједном силним таласом који као да је долазио одасвуд.

— Стотине вукова! — рече трговац из Хамбурга који је био човек јаке маште.

На то бароница, под утицајем неког потстрека који не би могла објаснити, остави госте и упути се према тескобном, невеселом собичку где је стара гувернанта лежала и гледала како промичу часови умируће године. И поред свег оштрог мрза зимске ноћи, прозор је стајао отворен. Бароница потрча да га затвори, са запрепашћеним ускликом на уснама.

— Нека стоји отворен — рече старица гласом у којем је крај све слабости било нечег заповедничког, што бароница дотле не беше никад чула.

— Та умрешете од зиме! — доказивала је она.

— Ја ионако умирем — говорио је глас — па хоћу да чујем њихову музику. Скупини су се издалека да запевају самртничку песму моје породице. Лепо је то што су дошли. Ја сам последње фон Чернограц који умире у нашем старом замку, па су дошли да ми запевају. Слушајте, како гласно дозивају!...

Глас вукова се разлегао кроз мирни зимски ваздух и таласао се око замка у дугим и пискавим завијањима. Старица је лежала у постели са изразом дуго очекиване среће на лицу.

— Идите — рече она бароници. — Ја више нисам сама: ја сам члан једне велике, старе породице...

— Мислим да умире — рече бароница кад се врати гостима. — Мејда би требало послати по лекара. Ух, то страшно завијање! Ни за велике паре не бих желела такву погребну музику.

— Та се музика не може купити ни за какве паре — рече Конрад.

— Слушајте! Какав је то други шум? — упита барон кад се чу неко силно праштање и тресак.

То је у парку пало једно дрво.

Настаде тренутак мучног ћутања, а затим проговори банкарва жена.

— Дрвце је пуца од јаког мрза. Хладноћа доводи и вукове у тако великом броју. Одавно нисмо имали овако хладну зиму.

Бароница се живо сагласи да се те ствари дешавају услед хладноће. А хладноћа због отвореног прозора изазвала је и слабљење срца због којег је и лекарска помоћ старој госпоњини била излишна. Али је белешка у новинама звучала врло лепо:

„Децембра 29, у замку Чернограц, преминула је Амалија фон Чернограц, дугогодишња пећена пријатељица баронице и барона Грубел“.

Хранитељу...

Оче! одбаци сваку бригу и сету,
И буди безбрижан и весео док си на овом свету,
Јер живот пролази неосетно,
Зато га прођи сретно...
Сад си далеко тамо
Преко многих планина и гора
А твоје чело, сигурно, пуно је бора.
Јер ти си хранитељ твоје деце, о Оче!
Бриге те море — али тако Бог хоће!...
Ти нам остави једно од неоцењивих блага
А то је мајка драга
Чије мисли често тамо к теби лете
И чије усне више пута прозборе:
»Горак ли си свете!
А, ја кад чујем да ћеш ускоро доћи,
Чудним сјајем ми заблестају очи,
И мојом душом радост овлада,
Јер то је моја свакидашња нада.

Мирковић Надежда,
уч. IV раз. гимназије
кћи Мирковић Милије,
п. пучовника у заробљеништву
Београд, јула 1942 год.

Горњи еџерот

РОМАН ОД ХАРАЛДА РЕБЕЛИНГА

(4)

Дуго су га после тражили и тражили. По четвртој вароши биле су издепшене потернице за њим. Али мислим да га нису ухватили. После су ме неколико пута звали у полицију на саслушање, све док ми није дозвољено да одем да ја знам где је Стефан Рајнер?

Пат је слушао ово блед као крпа. Од запрепаштења није могао да дође себи. Шта се то десило? Он треба да је убио фон Чаница? Она?!

— Можда сте познавали Рајнера? Или сте чули за њега? питала је Штефи радознано видећи с коликим интересовањем непозната господа слушају њено причање.

— Не, не, прекиде је Џим са усиленим осмејком на лицу. — Мој пријатељ се само интересује за овакве криминалне случајеве. Он пише романи. А сад да идемо. Молим, да платим.

И не чекајући одговора бацно је једну новчаницу на сто и енергично позвао Пата да крену. Видео је да Пат, после онога што је чуо, није више био у стању да влада собом. Узео га је под руку и повео према вратима. Срећа што Штефи ништа није приметил, иначе је могло да буде зло.

А она је гледала за чудним гостима кретајући се и чудећи се само што плаћају вино које нису ни окусили.

Таксијем журно су се вратили у хотел. За време целог пута нису проговорили ни речи. Тако без речи ушли су и у своје апартмане.

Џим је био у недоумици. Можда му Пат ипак није све испричао? Можда се десило још нешто, због чега је он онако журно морао да напусти Беч? Решио је зато да га сасвим отворено пита.

— Дакле, Пате, да не играмо жмурке. Речи ми сасвим отворено...

— Шта да ти кажем? Да кажем да ли сам убица, је ли? пресеке га Пат уверено.

Дакле, ни његов најбољи друг му не верује!

Џим хладно продужи:

— Да, ако желиш да будеш према мени искрен.

— Да ти кажем, можда, и да ли сам га после убиства ошљачкао?

— Немој да се љутиш, али ја бих хтео само да имам чисту ситуацију. У оном узбуђењу...

Пат нагло подиже главу.

— Шта, у узбуђењу? Јеси ли ти луд? Кажем ти једном за увек: кад сам излазио из собе, остао је Чаниц жив и здрав у њој. Седео је на столу као и онда кад сам ушао! Ја га нисам убио, разумеш ли?

Џим уздахну с олакшањем. Требало је да и без тога верује Пату, али овако је било боље. Сада ће лакше да се преброде све неприлике, којих ће бити доста. У првом реду треба сада да се добро размисли шта да се ради.

На његово питање Пат слегну раменима. Њему је у том тренутку било све сасвим свеједно.

— Добро, рекао је Џим. Једно је сигурно: да под овим околностима не можеш да се појављујеш на претстави. Зато мислим да би најбоље било да одмах отпутујемо некуда.

— Да отпутујемо? Зар поново да бежим као кукавица? Не, овога пута нећу то учинити. Сада ја хоћу чисту ситуацију. Зар да се у свом родном месту скривам као зликовац? Можда ћеш рећи да сам и сувише осетљив или сентименталан, али тако је. Ово је једино место на кугли земаљској које волим. За дванаест година путуцања, то ми је постало јасно.

— Твоје је схватање прилично глупо за зрелог човека чији живот сваког дана зависи само од његових сопствених перава. Али нека буде како хо-

ћеш. Само, ја бих на твојем месту сасвим другачије поступио.

*

Редакција „Најновијих вести“ направила се у једној узаној, тесној улици унутрашњег дела града. Масивна, смело грађена кућа са широким улазом, фасадом претрпаном барокним украсима.

Међу првим посетиоцима Пат је ушао у редакцију. Затражио је комплет листа из 1927 године. Један грбавко, чиновник, положио је на пулт пред њега тешки увезани комплет новина. Пат полагао поче да прелистава новине, као да му се не жури.

А, ево фатални 27 август! Тога дана је напустио Беч. Двадесет и осми. Крупан наслов преко целе друге стране: „Трагедија из љубоморе у улици Седам звезда“.

„Доцкан синоћ, око поноћи, позвана је хитно полиција у улици Седам звезда, где је у мелираној соби студента Стефана Рајнера нађен убијен познати члан Бечког друштва Станислав фон Чаниц. Убијен је са три револверска метка.“

„Истрагом која је одмах поведена утврђено је да је убијени још око седам часова у вече дошао у студентову собу и ту чекао да се овај врати кући. Рајнер се вратио око осам часова и по исказу газдарице стана између њих је дошло до жестоког објашњавања и свађе. Газдарица је потом била изишла из стана и вратила се тек после девет часова. У соби њеног самца владала је тишина, али како је осветљење горело, око 11 часова она је покуцала на вратима, и, пошто се нико није јављао, ушла у собу. На своје велико запрепаштење, опазила је убијеног Чаница на поду где лежи у локви крви. Одмах је отрчала и обавестила полицију.“

„Поред лепа убијеног полиција је нашла један револвер типа „Булдог“, из кога су била испала три метка. Револвер је био сопственост студента Стефана Рајнера.“

„Према исказу већег броја сведока, Рајнер се тога дана био вратио кући око осам часова, а напустио је око пола девет са јасним знаковима узбуђења и раздражениости. Друго лице које би могло да има везе са овим убиством није у кући уопште примећено.“

„Према томе нема никакве сумње да је извршила убиства Стефан Рајнер. Истрагом је утврђен и мотив овог злочина. Рајнер се последња три месеца забављао са женом убијенога с којом је изгледа ступио и у интимне односе. Очигледно да је фон Чаниц тога дана био дошао у Рајнеров стан да тражи објашњење. Овом приликом је дошло до сукоба у коме је настрадао фон Чаниц.“

„Стефан Рајнер је одмах после извршене дела побегао, и вероватно се још крије у Бечу. За њим је расписана потерница. Истрагу по овом делу води истражни судија г. Бергер.“

Прочитавши ово Пат Старпер је, без мисли, тупо буљно преда се. Ово је стварно горе него што је и замисљао. Све околности су говориле недвосмислено да је убица Стефан Рајнер. Као да се све заверило против њега. Затим се трже и продужи да прелистава даље...

У идућем броју биле су објављене даље претпоставке и појединости самог догађаја, али иначе није било ничег значајног ни новог. Нарочито је драматично било приказано саслушавање Елеоноре фон Чаниц. Она је, по приказивању репортера, била потпуно сломљена, али о самом злочину ништа није знала да каже. Исто тако није имала појма где би убица могао да се скрива. Суд је расписо награду од 3000 шилинга за хватање убице.

У трећем броју био је само кратко забележен ток истраге која је била без резултата, док најзад нови догађај, разбојнички напад на Баленском булевару, није потиснуо сасвим у позадину аферу Рајнер. Интересовање публике било је потпуно апсорбовано овим новим криминалним случајем.

Пошто је све прочитао, Пат заклопи комплет и врати га грбавку.

Светлост пролећног дана кад је изишао на улицу у први мах га сасвим засени. Џим који је чекао напољу метну му руку на раме. Пат се непријатно трже.

— Но, шта је?

— Горе но што сам мислио. Стефан Рајнер је за полицију и суд убица и расписана је награда од 3000 шилинга оном ко га ухвати или прокаже властима.

— Зар нема никакве друге претпоставке или трага ко би могао да буде убица?

Пат одмахну немо главом.

— Не, случај је јасан као дан. Стефан Рајнер је убица. Куд ће бољи доказ него његово бекство тога дана?

Заузети својим мислима ишли су дужи времена без речи. На Рингу Пат седе уморно на једну клупу у сенци дрвета.

— Да, рече после краћег размисљања, не остаје ми друго него да се сам пријавим полицији.

Џим га погледа са запрепаштењем. Његов трезвени и практични разум одбијао је из принципа ову идеју.

— То би могао да учиниш, да имаш и један доказ своје невиности. Зар мислиш да ћеш сада, после дванаест година, кад су већ нестали сви трагови, моћи да увериш полицију да ниси ти убица?

— Мораћу.

— Немој да препанглиш. А шта ћеш онда ако те осуде и баце у тамницу?

Пат уздахну. Свеже зелене листе ширине су опојан мирис. У крошњама дрвећа цвркултали су врапци. Сунце је дивно сјало. Ах, како је лепа слобода, како је леп живот у Бечу! Човек би до века овако седео срећан сасвим чиниеницом што је жив, што живи и дише...

— Слушај, Пате, тебе овде више нико не познаје. Ниједан жив човек у Бечу не зна ко си ти. Ти ниси извршио злочин. Зашто сада поново да покрећеш целу ту ствар?

После пробевене ноћи Пата је ухватио пријатан умор. Како би било дивно да Стефана Рајнера уопште никада није ни било!

— Да, случај Стефана Рајнера је ликвидирани Заувек. Зашто сада ти да га поново покрећеш? Зашто да стављаш опет на коцку целу своју будућност, нашу будућност? Зашто да упропастиш свој живот?

Пат се одједном раздражи.

— Па зар да овако и даље живим? Зар да се осећам као одметник од друштва, као злочинац и убица? узвикну у очајању.

Две младе девојке погледаше у чужду човека који је од једном загламио.

Џим је беспомоћно ћутао. Увидео је да Пата неће моћи наговорити да отпутује. Треба бар да га задржи да не прави глупости. А сем тога данас се први пут појављује пред бежом публиком. Шта ће да буде, шта ће да се деси?

— Ја те молим само једно, Пате. Немој да пренаглиш. Немој да учиниш ништа пре но што добро размислиш.

Пат климну главом. Џиму лакну. За њега је било важно само да се добије у времену.

— Хајдемо, рече, и онако је време за пробу.

*

У широкој арени циркуса Метропол изванредно је живо. У великој празној просторији громко одјекују звуци марша.

У белом брицу и тамном вушеном џемперу стоји Ерико Перучио у средини арене. У наглом наступу беса одбацио је љутице у песак дугачки бич који је држао у руци.

— Не, не, забога! Бржи бржи темпо! Партиро субито! Где је директор, ја не могу да изведем своју тачку с таквом музиком...

Нико међутим није обраћао пажњу на његове речи. „Маестро“ који је дириговао оркестром мирно је сео на столицу на подиуму, и с доброћудном иронијом посматрао Перучија како се љути. Увек иста песма, већ седам година. А увече ипак све клапује.

Седам мрких арапских коња, копкајући ногама, чекали су нестрпљиво свог господара. Перучио се умирио и дигао бич са земље.

— Још једаред да пробамо, рекао је. — Ја ћу давати такт бичем.

Маестро опет диже диригентску палицу. Равномерним кораком племените животиње, горда држања, кренуше ареном. Перучио замахну и запуцкета бичем.

У сред арене, на раширеном првеном тренуху Ши-Сан-Тонгова група Киписа изводила је своје гимнастичке вежбе с тачношћу машине. Ту се није чула ниједна реч. Као да се играју изводили су своје тешке тачке људи и деца непокретних жутих лица, са непромењеним осмејком на лицу.

Директор Хаслингер, нервозан и узбуђен, журно је ходником. Увек је дан премијере за директора био прави пакао. Шта је са рекламом? Која тачка отпаде? Како ће време бити?

И поред тога безбројне жалбе, тужбе и мољачања на свим могућим језицима. Сад не ваља гардероба, сад је мањег и сувише велик, сад је нечије име и сувише ситно штампано на плакату. Једном речју права лудница. А сем тога мали слон Бомбо, љубимац циркуса, опет је болестан. Поварио је стомак.

(Наставиће се)

Теби у туђини

Ближи се ето твој рођендан други,
Како више ниси на рођеној груди.
Дан за даном јури к'о да срећи жуди
А младост оставља уцвелење груди.

Шта би да ти дадем за тај драги дан?
Кад је све пролазно, кад све има крај.

Прими ове ретке к'о највећи дар,
Кроз њих осећања нек ти блаже јад!

Београд, августа 1942.

Бранислава Симе Ковачевића

Њен први излет

ПИШЕ: МАРИЈА СТАНИЋ

Све препреке биле су срећно уклоњене. Њих двоје, потпуно сами, сишли су с воза на малој сеоској станици. То је, уствари, била постаја усред поља, далеко од села. Провизорна чекаоница без саобраћајног особља и персонала. На и ова околност била је симпатична за ово двоје, који су данас хтели да отргну за себе дан среће. И зато су Божана и Богдан убрзаним кораком пошла пољском путем.

— Куда води ова стазица, питала је Божана, иако је осећала, као и Богдан да им уопште до тога није стало.

— У небо, драга моја, рече Богдан, хватајући са њом корак. Недеља лета, које је на измаку. Обасјана сунцем, обвијена мирисом земље и сунца, она је сва блистала од среће. Празнична тишина села лежала је негде далеко и наговештавала радост која је само њима требала да припадне.

— Па ипак...

— Како си успела да се извучеш од куће, Божано? наставља Богдан, не примећујући колико бола наноси ово питање Божани. Она је мислила на свој дом.

— На није било ни тако тешко, рекла је Божана са мало туге у гласу.

— Шта си рекла? Богдан је даље постављао питања, иако је био решио да не улази у њен породични живот.

— Ништа одређено. Миладин ће се вратити тек понас или сутра. Сам ми је рекао да изиђем некуд и да користим сунце.

Божана је размисљала. Миладин — њен муж, никада је није испитивао. Верује јој. И јоште како. И зашто би јој се онда исповедао куда иде, када ће доћи, где је била и шта је радила. Обоје су увек били заузети својим пословима и личним интересима, тако да су навикли на независност једног према другоме. На ипак Миладин је њу и даље волео истим жаром. И био је срећан, јер јој је веровао.

— О чему размисљаш Божано? прекинуо је Богдан ланац њених мисли.

— Ни о чему. Не могу да се сетим да ли сам затворила код куће прозоре од себе. Бојим се, да ако би дошла буре...

Богдан је ћутао. Небо је било сасвим плаво.

На крају шуме су се зауставили. Окренули се и гледали у даљину. Ваздух је треперио над тамним кукурузима. Пошли су даље. Шума је ширила тужак мириса а у тајанственом шуму грања губили се њихови кораки. Дрвце је бацало дуге сенке. Подне се ближило и врућина је постајала несносна. Врућина, крај које се човеку не говори. Само да посматра и да се диви.

— Остаћемо овде, Божано! рекао је Богдан, и застао крај једног великог лиснатог дрвета.

Божана је ћутке пристала. И на њу је деловала тешка оморина и бескрајна тишина...

И крај свега тога...

Мисли јој се ројиле у глави. Са Богданом се познавала већ дуго, али, никада нису имали за себе на расположењу цео дан. Како су дуго очекивали овај дан и о њему савали. Дан који би само њима припадао, њима и њиховој тајној љубави. И тај дан је дошао, и баш онако како су га замисљали. Сада су овде сами — само њих двоје. Нигде радозналост ока, нигде опасности да ће се појавити неко ко их познаје. Тако су сигурни овде и скривени од људских очију и уста. Сами са својом љубављу. Божана као да је заборавила на све то. Изула је ципеле, направила неколико корака по земљи која се испаравала, а затим је уморно легла на земљу и посматрала беле облаке који су полако одмицали.

— Сунце и сунце... Каква је то чаробност. Све брине се губе, душа се распева од среће и радости. Како је леп живот. Божана је заборавила на све... Осећала је само време пољупце сунца...

Богдан је пренео у стварност.

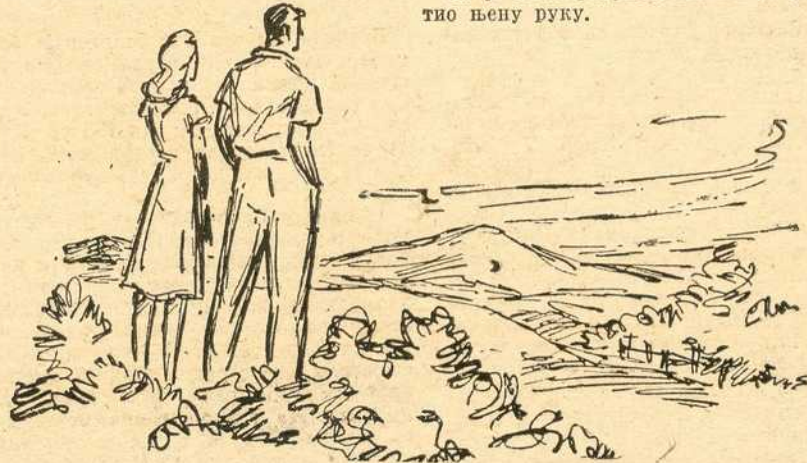
— Данас си некако чудновата, Божано. А ја сам се толико радовао.

Било је разочаран. Божана не одговара. Осећа он да се с њом нешто догађа. Никакву радост његово присуство јој не доноси. Где ли је она чежња коју су гајили за овај дан. Њихов сан

се остварио, они су овде потпуно сами и могу да украду среће колико сами желе. Требало је само хтели.

— Само хтели, само хтели... понављала је Божана. Да, али Божана више није хтела.

Овде у потпуној тишини и самоћи, где су само њих двоје, осећала је одједном како нису сами. Два ока их пратила: два ока савести — два ока њеног мужа...

— Зар ниси срећна Божано што смо сами?

— Да, свакако, али... Желела је да да топлине своје гласу, али није успела.

— Ти ме више не волиш!

Божана је ћутала. Можда Богдан има право, размисљала је, али у њој се нешто чудно дешава. Зашто није њен муж овде? И он воли сунце и природу, исто, као и она. А воли и њу. И одједном, као у калејдоскопу искрснуше пред њом слике протеклих година, када је сретна и задовољна трчала са њим по шуми и сунцу.

Богдан је узалуд чекао одговор. Сунце је залазило.

— Требало би да пођемо, Богдане — и пошли су. Целим путем су ћутали. При опроштају, Божана је рекла:

— Покварила сам ти недељу, је ли? Немој да се љутиш, молим те, али ти то не би разумео.

Он је ипак разумео. Нежно је ухватио њену руку.

— Збогом, врати му се и буди срећна. Божана је пошла журним корацима кући. Била је мало збуњена, али у души срећна. Њен тајни излет вратио је њеном мужу.

Филемон и Баукида

ПИШЕ: ЖАН РОБЕР

Умрли су Филемон и Баукида, — рече ми Фернанда када сам дошао кући на ручак.

Како сам слаб у митологији, мора бити да сам начинио врло глупо лице. Због тога ме она пренесе у годину 1940 од рођења Господњег и настави:

— Умрла су два стара створења, господин Октав и госпођа Роза Марион. Њихова судбина била је толико значајна да би ти о томе морао да напишеш фелтон.

И Фернанда ми исприча ову причу: „Октав и Роза били су пријатељи из ране младости. Расли су у пољу, на суседним добрима, и волели се као што се могу волети два створења која су здрава и која од живота очекују једно исто — срећу... Волели се толико, познавали се једно друго толико да се нису журили ни најмање. Као год што дете када му се да поморанца узме да је по поду котрља пре него што ће почети да је једе, исто тако су се Октав и Роза титрали срећом своје љубави. Он је учио у Паризу, а она је, пошто је ушла у друштвени живот, била окружавана обожаваоцима. Једном, када се он са одмора опет враћао у град, ушитаће га она смешљиви се:

— Кад ћемо ми да се венчамо?

И он, који је у томе тренутку пољубио и коме се због тога свет учинио простран и велики, одговори јој:

— Имамо кад, Розо. Нас двоје не може ништа више раставити.

Воз је журно. Још једном њих двоје се пољубише и још једном га Роза упита:

— Кад ћемо да кренемо на наш свадбени пут?

Он се мало насмеја.

— Млади смо. Догод моћемо сносити вољу железницом, моћићемо да чекамо и да у том чекању уживамо. Она му у души даде за право.

Кад су се после дужег времена опет састали, Роза је била жена другог човека. Она Октава није престала волети. Само јој је било тешко чекати. Потегла је на се удала као год оно што човек дохвати какву му драго књигу и стане да је чита да би му досадан дан лакше протекло. Он је чак није ни упитао: „Зашто си то учинила?“ Јер знао је да га у његовом поверењу није обманула, него да јој је дојадило чекати на заједничку срећу. Седели су једно наспрам другог и гледали се у очи.

— Још смо млади, — рече он. — Још можемо да чекамо. Наше време још није дошло, Розо. И још друго нешто: да смо се узели, можда би већ одавно било нестало чари. Може бити да би ти већ одавно била сита и пресита мене и да више не бих примећивао сјај твојих очију. Може бити да је брак оно чиме човек не треба да наноси бол жени коју воли. Јер он је немилосрдно искључује из бескрајног круга жена које у љубави налазе срећу и уживање. Ја сам изгубио супругу, али сам добио изглед и наду.

И Роза му опет даде за право. — Имамо кад, — мислила је, — живот је дуг, а ја сам млада. И, зар није лепше сваког јутра устати с надом него морати лећи с разочарењем.

Године су протицале. Њих двоје беху се на чекање навикли толико да нису ни запазили како старе. Силна љубав беше се већ одавно прометнула у старо пријатељство. Међутим, варљива нада још их је испуњавала. И, кадгод би се Октав с Розом праштао, потсетно би је на вољу железницом. Али доста пута дешавало се да она ништа више није замисљала и да му је његов осмех враћао као какву празну свилену хартију у коју су биле увијене одавно увеле бацене руже...

Докле наједном не наступи катастрофа. Розин муж умре у дубокој старости. Никога више није на свету имала осим Октава, свог старог пријатеља. И тако се она једног дана одлучи да с њиме ради опоравка здравља отпутује на југ. Ни он ни она нису у том путу гледали какав споредни смисао. Мислили су само о томе како да пут превале без већих напора и како да што удобније проживе на југу.

Седели су у возу. Он устаде и затвори прозор да њу не би била промаја. Часови су промицали за часовима, а њих двоје су непрестано ћутали. Наједанпут спази он где из њених очију капљу сузе. Забринуту упита шта јој је. И она му одговори:

— Осећам се рђаво, Октаве. Чини ми се да више не могу да издржим вољу железницом. А и дубока је већ ноћ...

И кад га она погледа, схвати он да је њихова нада умрла, виде последњи пут сјај њених очију који је толико волео, али у току година заборавио да га запажа. Јер њихово пријатељство било је као брак. Трајало је исувине дуго*.

Савети НАШЕГ ЛЕКАРА

Како да се сачувамо од летњих пролива

У лето и почетком јесени, више него у неко друго годишње доба, свет много болује од пролива, тачније речено болује од катара желудца и црева, који има за последицу пролив. Такво запаљење желудачне и цревне слузокоже може да буде лакше природе, те да прође за неколико дана и без нарочитог лечења, али може бити тако тешко да чак и болесников живот доведе у питање. Нарочито су мала деца врло осетљива у погледу прибора за варење, те и најмањи поремећаји у том правцу могу имати врло озбиљне последице.

Лети, услед топлоте, многе намирнице лакше се кваре, него ли у хладније доба, због тога што топлота пружа повољне услове разним микроорганизмима да се размножавају и развијају своје штетно дејство. Познато је да се све намирнице много више и брже кваре у то време и због тога свет је више изложен могућностима да поједи укварену храну која ће изазвати лакше или теже поремећаје у прибору за варење. По себи се разуме да нико неће појести намирнице које показују јасне знаке укварености. Али много је теже одредити је ли храна свежа или није, кад постоји само сумња (боја, мирис, укус), нарочито данас, када је релативно тешко доћи до појединих намирница и када човек не сме да буде велики пробирач. Још је много теже знати да човек једе заражену храну, напр. клицама тифуса или дизентерије, када је она на изглед и по укусу и мирису, сасвим добра. Тако човек може да поједе изврсно поврће, салату или одлично воће, а да оно садржи заразне клице које ће изазвати обољење у цревима. Најгоре је када храна уопште не садржи клице, него када их човек са својих прљавих и вагањених руку, унесе у свој организам.

*

Сем у изузетним приликама, акутно запаљење цревне слузокоже (танког, а нарочито дебелог црева) изазивају заразне клице. Оне су унете кроз уста и желудац у црева. Међутим у случају здравог желудца и његове правилне функције, све заразне клице, а међу њима и најопасније, као клице тифуса, колере и дизентерије, уништене су у желудачном соку, дејством желудачне соне киселине. У случајевима желудачног катара услед напр. алкохола, разних инфекција, међу које долазе разне заразне болести, туберкулоза, честа обољења крајника и зуба итд., или услед функционалних промена, напр. од узбуђења, бриге, туге, премора и др. желудац излучује мање киселине него што је потребно и због тога зарне клице у њему нису уништене, већ пролазе у црево где изазивају запаљење.

Тако запаљење цревне слузокоже најјасније се испољава проливима. Њих може бити од неколико па до 30 — 40 за 24 часа. Обимни проливи иду са грчевима у стомаку, осећајем малксалости, муком (често пута осећајем одвраћености према јелу) и лако повишеном температуром. У случају запаљења дебелог црева у столицу се примећује слез. Међутим ако су проливи врло чести и ако иду са напоница, ако се у столицу примећује крв или сукрвица или сукрвичаста слез, и ако се уз то болесник осећа врло изнурен и има високу температуру, мора се помислити на дизентерију и одмах предузети озбиљно лекарско лечење, јер је дизентерија (срдобоља) једна тешка и опасна заразна болест.

Да би се сачували од летњих пролива треба прво обратити пажњу на то да намирнице буду потпуно свеже, да буду добро испране или прокуване и да се једу (напр. воће) сасвим чистим рукама. Осим тога треба водити рачуна о томе да је желудац здрав, да лучи довољно киселине да би могао да спречи продирање заразних клица у црево. Поред свега, познато је да отпорнији организам лакше савлађује сваку болест па и обољење црева.

Др. С.

WWW.UNILIB.RS

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Од муве ДО СЛОНА

КАКО СЕ ПУНЕ ЖИВОТИЊЕ

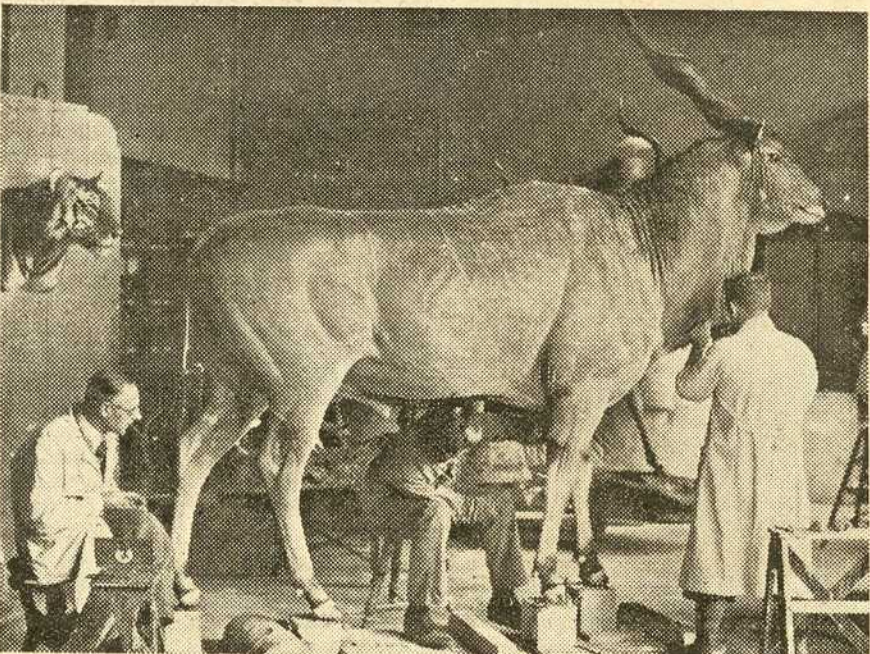
Сви знамо још из школских клупа пуњење птице и животиње, које миришу на нафталин. Или бубе и лептире набодене на шпенадле и поребане у картонске кутије по величини. Исто тако рибе или змије у

спиритусу. То су природописне збирке по којима смо учили и много научили. Још више можемо да научимо у Зоолошком врту где видимо и домаће и стране животиње живе. Музеји и разни научни заводи издају велике суме за

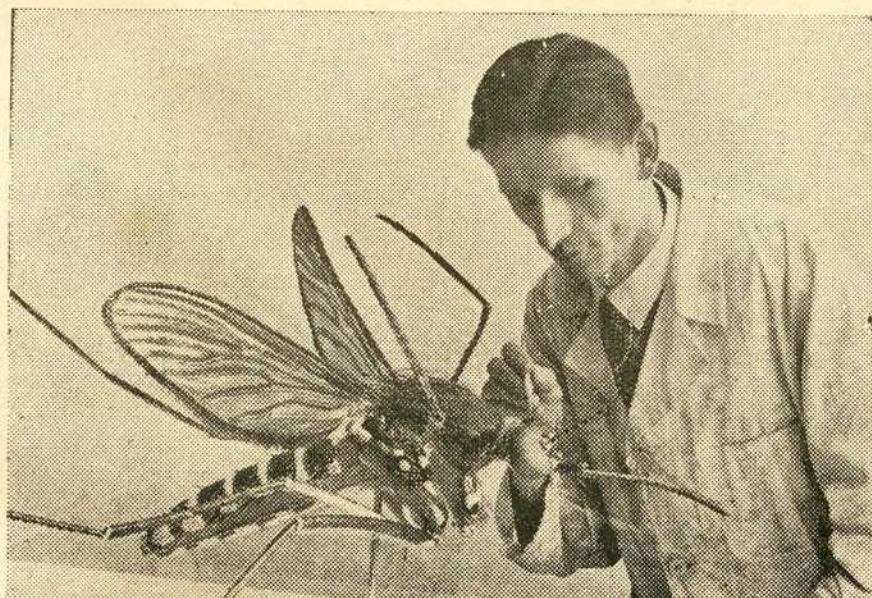
Десно — Ово није мајмун код фризера, као што бисте у први мах помислили. То је лик гориле Бобија који је учињо пре неколико година у Берлинском зоолошком врту. Мајстор-стручњак препарира му главу парафином да би му се кожа затегнула и лице услед тога добило жив израз. Да се то не ради Боби би убрзо више личио на мумију него на правог мајмуна.

Лево — Лице овог гориле има необично жив израз. То је право уметничко дело дермопластичара који морају да имају и велико зоолошко знање. Јер, резултат свог рада они могу да виде тек кад се на модел навуче кожа животиње.

Од гипса направљен је, после дугог стручног занатлијског и уметничког рада, тачан модел тела ове зелен-ангилоне. На модел се навуче учињена и препарирана кожа која се ушпије. Ситнији недостаци отстране се глечањем, стезањем коже или укуцавањем ситних ексерција.

(Fotos: Belgrader Bildagentur)

Овако изгледа комарац — неколико стотина пута увећан. Свака длачица на њему израђена је пропорционално, у правој боји и сразмери.

Десно — Овако изгледа у радионици једног дермопластичара, модерног препаратора који може да направи све животиње почев од муве па све до слона.

примерке пуњених и препарисаних животиња, јер се показало да је огледна обука најбоља обука. Тако је створено занимање препаратора, људи који препарирају те животиње тако да личе на живе које могу дуго да се чувају и на којима целе генерације ученика уче.

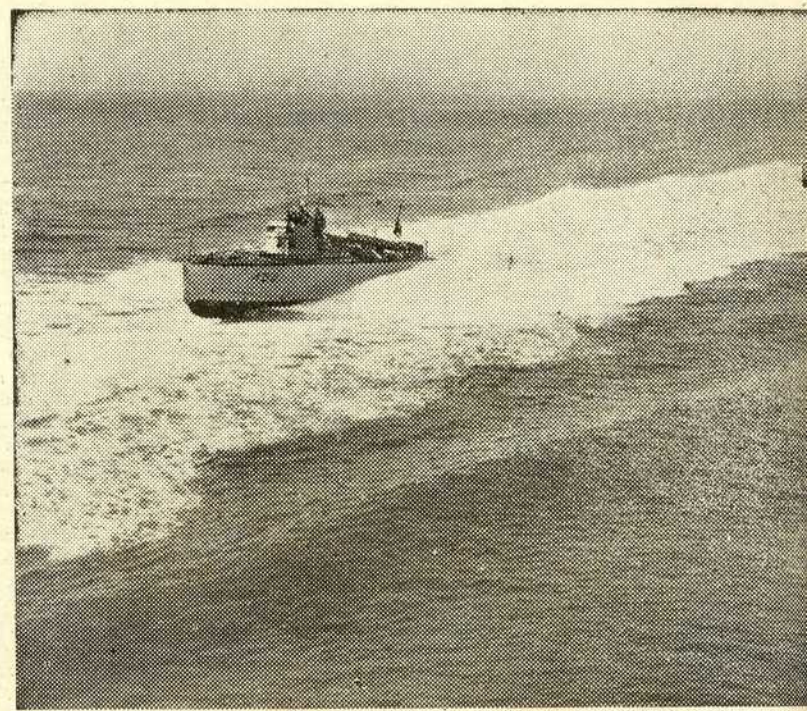
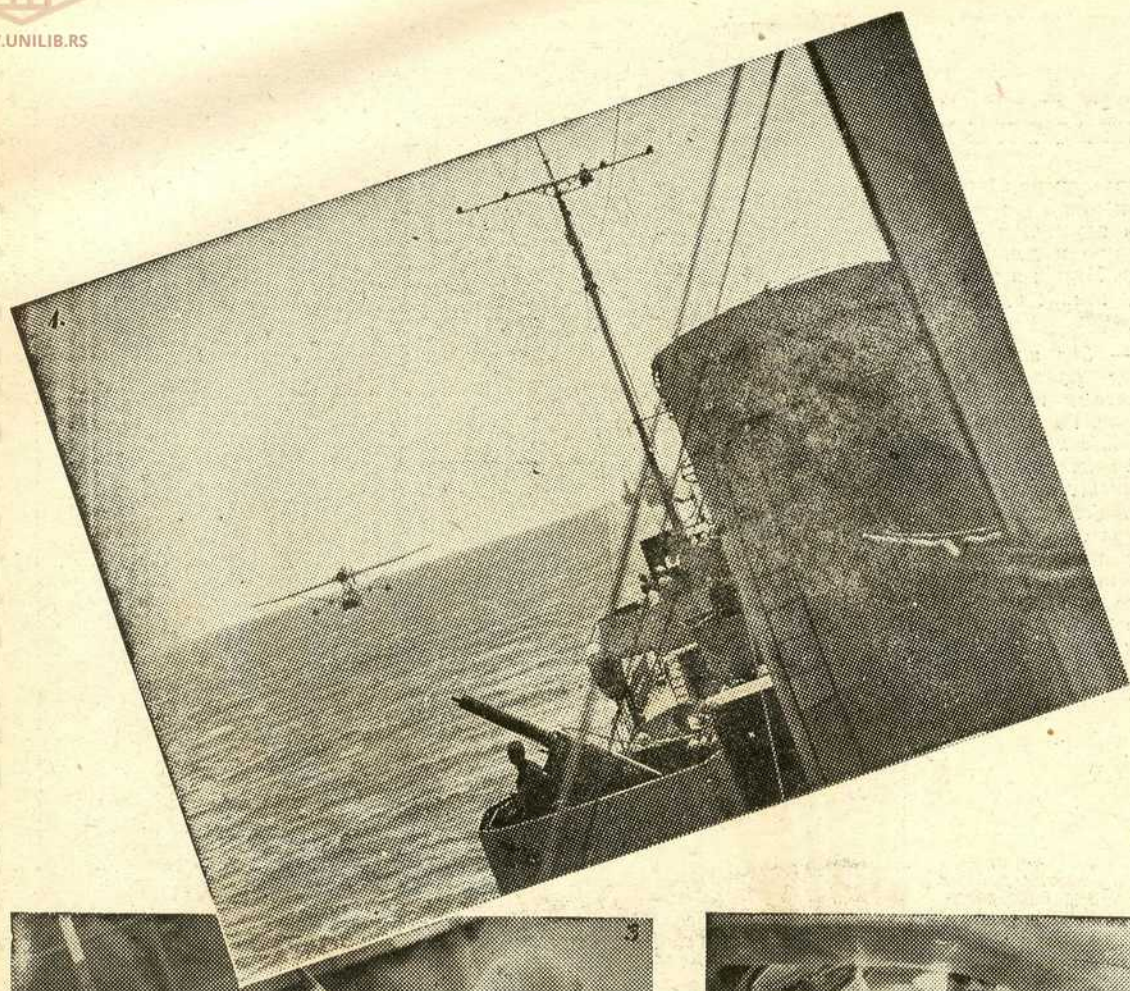
Напредком технике и науке уопште и сам занат препаратора учињо је велик напредак. Данас се препаратори зову „дермопластичари“. Њихова дужност није, као некада, једноставно пуњење птица. Модерни дермопластичар мора да уме да направи од гипса уметнички модел животиње, да јој да природан израз и покрет, затим да конзервише кожу, да је навуче и намести на модел тако да пуњена животиња потпуно даје утисак живе животиње. У томе његов посао личи на рад вајара. Затим мора да уме да употреби природне боје које дају жив израз и да познавањем једног природњака учини покрете и мимичку што природ-

нијима. Зато је модерни дермопластичар не само добар занатлија него и научник па чак и уметник. Он мора да познаје не само анатомију животињског тела него, тако рећи, и њену душу.

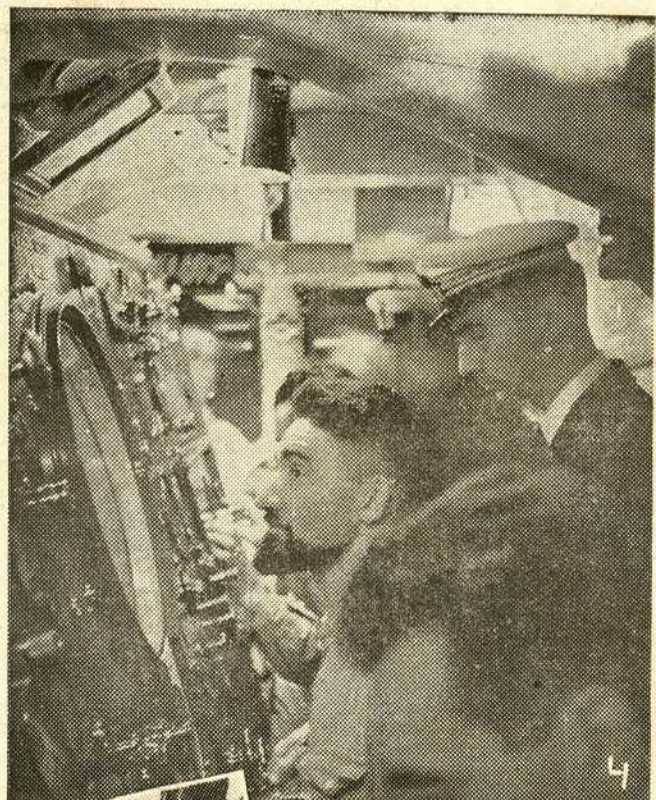
Мајсторски пример таквог рада је гориле Боби из Берлинског зоолошког врта чији су посмртни остаци учињени тако рећи бесмртним. Многе генерације посетилаца Зоолошког музеја посматраће овог некадашњег љубимца мале и велике публике као да га гледају живог у кавезу. Свака бора његовог мрачног али доброћудног лица има толико израза да се чини као да ће сада да пружи руку за парчетом шећера.

И то није случај само код крупних животиња. Бубе, рибе, рептили, амфибије, све то модерни дермопластичари могу да конзервишу, препарирају, увећају тако да одговарају потпуно живим створењима која чине друштво човеку на земљи.

Поштање Конвој

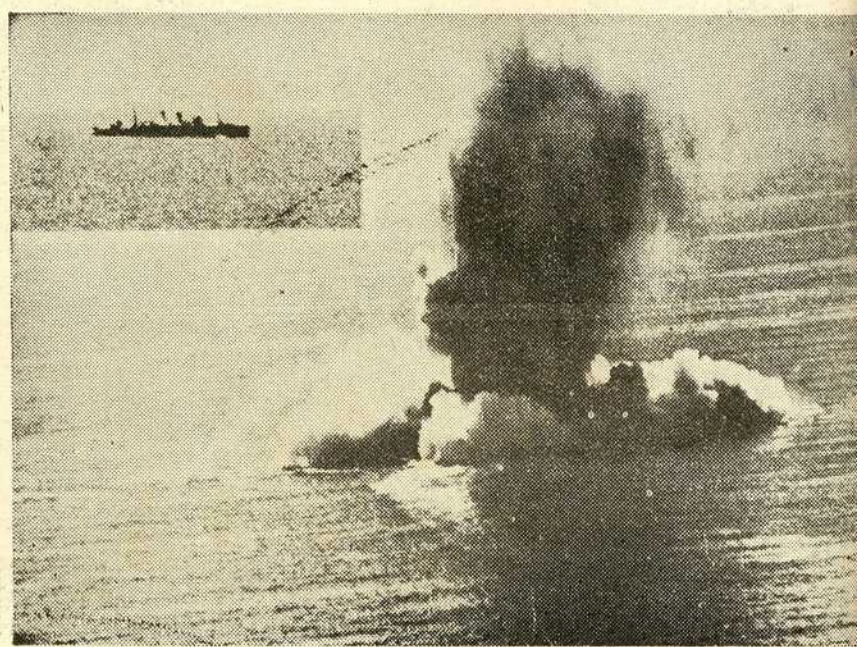

Половином августа кренуо је из Гибралтара британски конвој осигуран jakim јединицама морнарице. Правац је био Исток. Конвој је садржао од 21 лађе које су биле натоварене важним материјалом и трупама за појачање фронта у Африци. Било је и више тенк-бродова са течном нафтом. Британци су полагали велике наде у Али, на улазу у Сицилијански мореуз ваздушне поморске снаге сила осовине пресреле су тај вишедневним нападима потпуно га уништили. Бродова са 180.000 бруто регистарских тона погинуло у тој првој већој поморској битци у Средоземљу. Сви тенк-бродови су отишли на дно мора. Осим ратне морнарице, које су пратиле овај конвој, поштењу немачке врховне команде, потопљени су авиона »Игл« (22.600 тона), две крстарице — једна тешка крстарица »Манчестер« (9.300 тона) — и разарача. Један носач авиона типа »Илустриуз« је запаљен је, а носач авиона »Фурјуз« (22.450 тона) је погођен и оштећен. Поред тога су тешко оштећени три крстарице и разарача. Конвој није стигао до Малте, ратни бродови вратили су се у Италију. Тако је уништен цео један британски конвој. Зоре из те борбе приказује серија слика којима је овде представљено.

(Fotos: Belgrader Bildagentur)

1) Италијански авион враћа се са извиђања. Он је преци уочио непријатељски конвој. 2) Италијански брзи чајци на отвореном мору. 3) Јединице ратне морнарице крстарице прате конвој. Посада је у будној пажњи. Противавионски митраљез је стално спреман за ватру. 4) У машинском одељењу ратног брода. Ни ту није пажња мања него због опасности од авиона. 5) Један непријатељски брод. 6) У десном углу непријатељски брод смиљен у борби. Одмах затим: пул погодак, експлозија и прогаст брод из конвоја.

НА ПОЛОЖАЈИМА

Ел Аламејина

Фронт у Северној Африци померио се, после сјајног напредовања немачких и италијанских трупа под командом фелдмаршала Ромела, на границу Египта. Борбе се сада воде код Ел Аламејина пред самом делтом Нила, жале куцавице Египта, на самој ивици пустиње. Наша серија слика приказује неколико призора из борби које тамо воде Италијанске трупе.

1 — Команда једне италијанске јединице направила је свој штаб на брзу руку под ведрим небом.

2 — Пун погодак у топовску цев. Један енглески тешки топ који су Биглези оставили у свом брзом повлачењу на граници Египта.

3 — Италијанска пешадиска патрола у врелом песку афричке пустиње осматра непријатеља.

4 — Италијанска пешадија улази у једно насеље у околини Ел Аламејина.

5 — Транспорт британских заробљеника после битке одлази у позадину.

(Fotos: Belgrader Bildagentur)

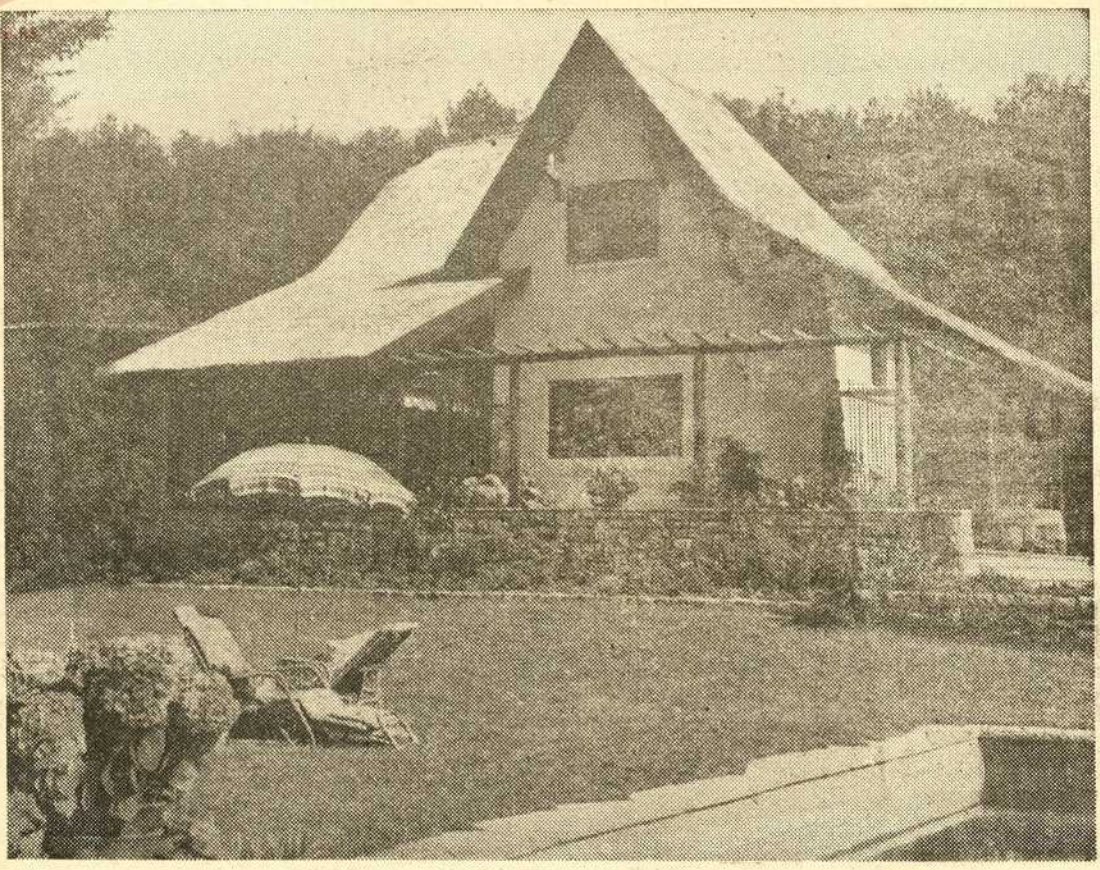

WWW.UNIL

УНИВЕРЗИТЕТСКА

БИБЛИОТЕКА

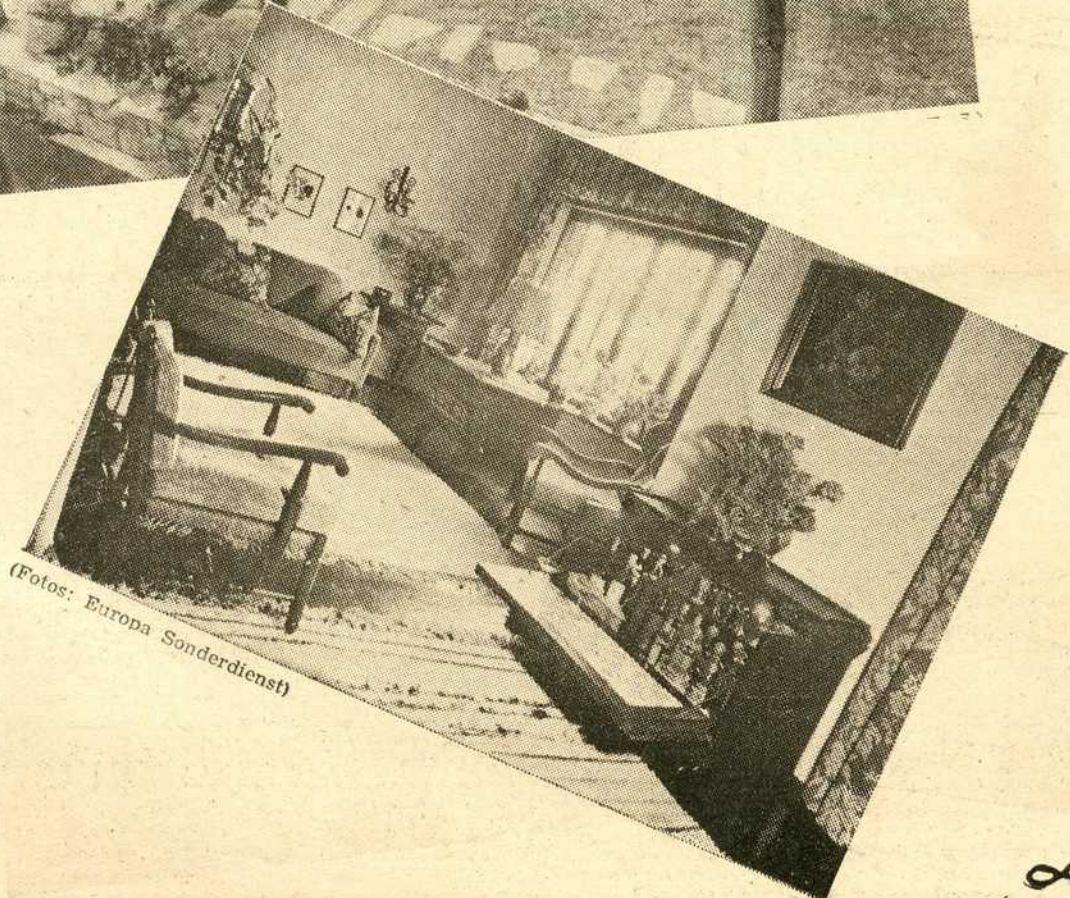
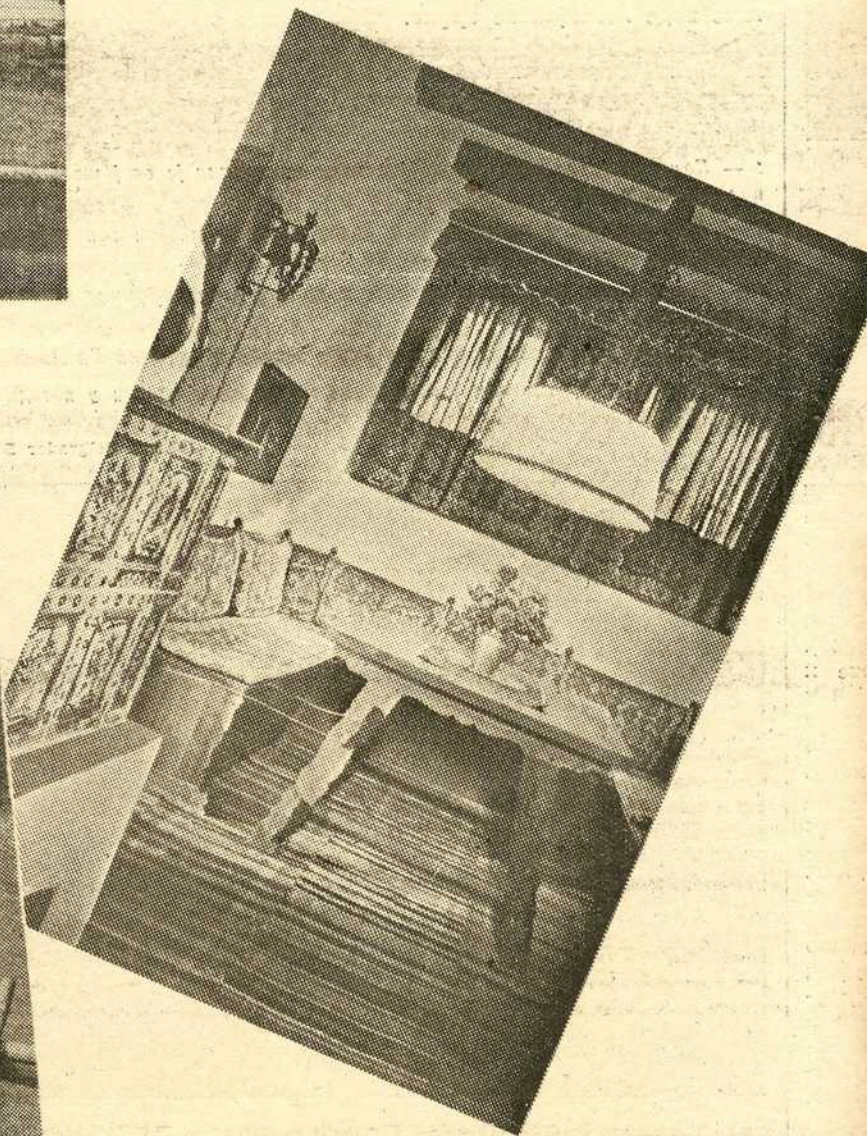
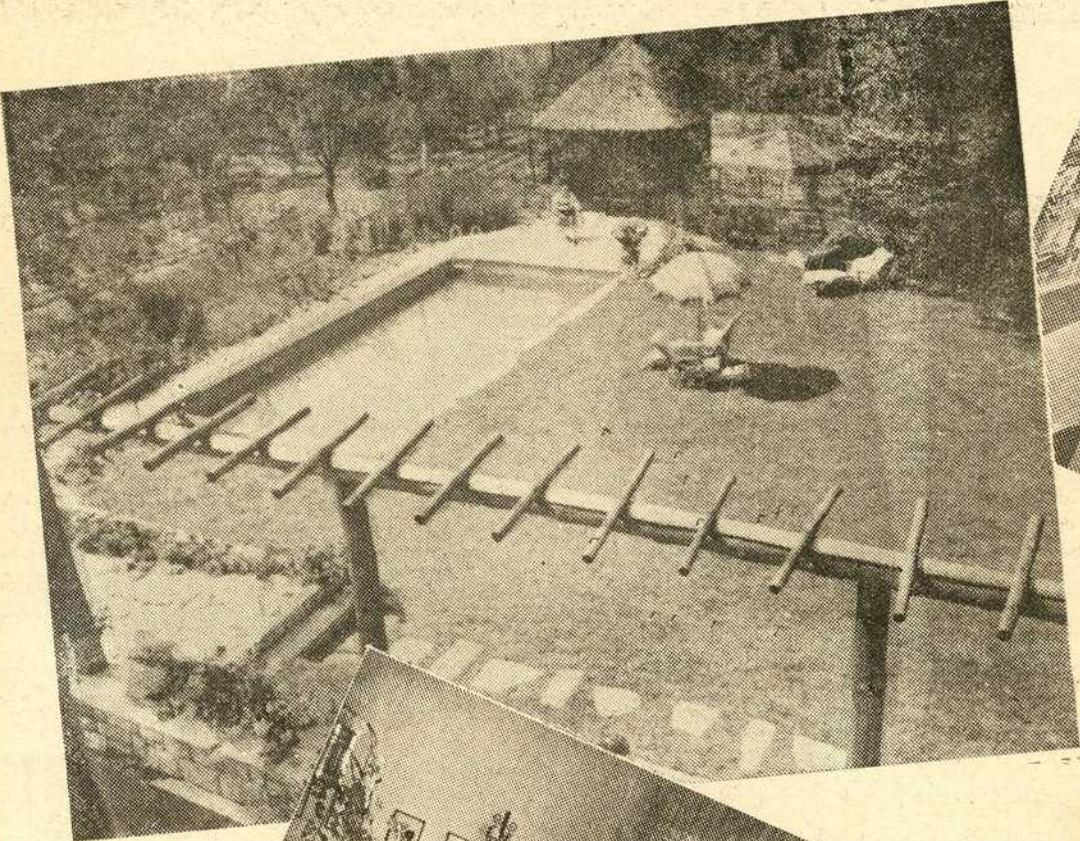

Сваком шетачу који прође сеновитом обалом Швиловског језера код Берлина пашће у очи једна кућа, једноставно грађена и трском покривена. Кућа се налази у великом врту, с базеном за купање у средини и одговара не може бити боље околини језера обраслог врбама и јовама. Стаза од камених плоча води кроз врт, од капије до куће.

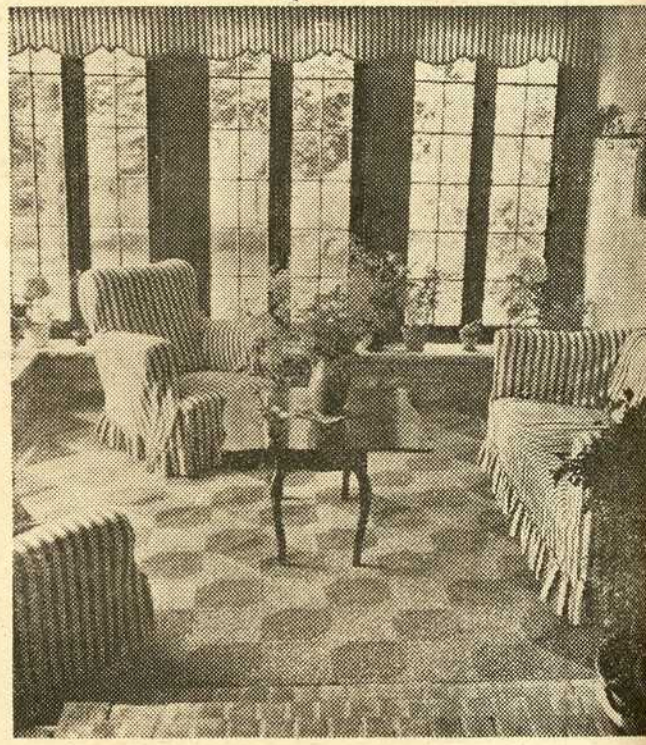
То је летњиковац једног уметника. Макс Лоренц, славни певач чије је име познато и ван граница Немачке по његовим класичним креацијама Вагнерових јуначких ликова, изабрао је ово место за летовање. Ту он проводи дане одмора, ту скупља снагу за извођење тешких улога највећег немачког уметника. У Вајројту, родном месту Вагнеровом, дају се стално претставе класичних Вагнерових дела за немачке рањенике, а Макс Лоренц је један од главних носилаца улога.

И интерије куће одговара укусу једног уметника. Свуда се осећа култивисана атмосфера једноставности али и префињености. То је прави летњиковац једног уметника, поклоника Музе ..

Летњиковац

(Fotos: Europa Sonderdienst)

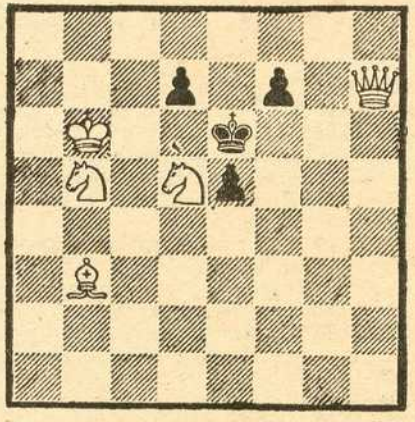

Ледва уметника

ШАХ

ПРОБЛЕМ БР. 36
В. А. Шиникман

Бели вуче и даје црне мат у два потеза.

Овај задатак, који је добио прву награду на једном проблемском турниру 1877 године, има за одлику скривени први потез као и елегантну једноставност појединих варијаната.

Решење проблема број 35. (завршнице Ф. Рихтера): 1) Kd7—e6, Kf8—g8; 2) Ke6—f5, g4—g3; 3) Kf5—g6, g3—g2; 4) h6—h7+, Kg8—h8; 5) Kg6—h6, g2—g1D. Бели је мат.

КРАЉИЧИН ГАМБИТ

(Играно на турниру у Барселони)
Бели: Лосен. — Црни: Тикулал.

- 1) d2—d4, d7—d5; 2) c2—c4, e7—e6;
- 3) Sb1—c3; Sg8—f6; 4) Lc1—g5, Sb8—d7; 5) e2—e3, c7—c6; 6) Sg1—f3, Dd8—a5; 7) c4:d5, Sf6—e4; 8) Sf3—d2, Se4:g5; 9) d5:c6, Sd7—f6?; 10) Lf1—b5, b7—b6; 11) a2—a3! Sg5—e4; 12) c6—c7+, Lc8—d7; 13) Sd2—c4, Se4:c3; 14) Dd1—f3, Da5:b5; 15) Df3:a8+, Ke8—e7; 16) Da8—d8 mat.

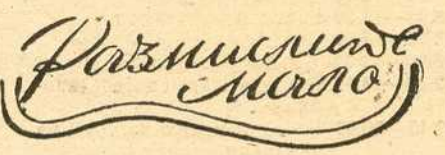
Бели је ванредно комбинирао у кембриџ-шпринге варијанти краљичиног гамбита. Жртвовао је ловца, за кога је у деветом потезу могао да добије коња када би пешаком пред краљевим топом ишао за два поља напред. Видели да његов противник даље комбинира и не жури да узме фигуру натраг, црни је покушао да је задржи, али на своју несрећу. Прво му је дошла краљица у опасност. Покушао је да спасава краљицу и при том запао у матну ситуацију.

ПРВЕНСТВО ЕВРОПЕ

У току од 15 до 26 септембра одиграће се у Минхену турнир за шампионат Европе. Учествоваће велики број најистакнутијих вештака међу којима светски првак др Алехин и велики естонски вештак Паул Керес. Организацијом турнира руководи Великонемачки шаховски савез. Пред сам турнир, 13 и 14 септембра, одржаће се у Минхену земаљске репрезентативне утакмице између Немачке и Италије.

РЕВАНШ У ШАХУ

Аустријски цар Јосиф II (1765—1790) био је страствен шахиста па је, као и после њега Наполеон, волио да му војници негују шах. Једном приликом је примио извештај да његови официри, варобљени у Цариграду, много играју шаха с турским официрима и да се са њима спријатељују. Јосифа II та вест не само да није набутила, већ се он и насмејао: — Но, па у реду ствар! Нека само играју! Када већ нису успели Турке да победе на бојном пољу, нека их туку бар у шаху!

ИЗБОР НОВОГ АКАДЕМИКА

Као што је познато Академија се састоји од четрдесет чланова. Једног дана Академија је држала скуп ради избора новог члана. Били су присутни сви академици. Приликом избора нађено је три празна листића и тридесет и шест листића

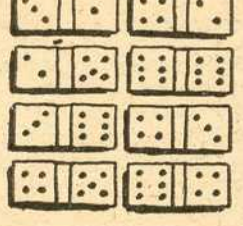
са њима. Дакле, укупно је гласало тридесет и девет чланова. Како то када Академија има четрдесет чланова и када су сви академици били присутни? Одговор у идућем броју.

ДВА КРАТКА ПОТЕЗА

Пронађите одговор на два следећа питања:
1) Ставља се на сто, сече се, дели се, а не једе се?
2) Зодијак се састоји од дванаест знакова који су претстављени разним бићима или стварима. Колико ствари има у зодијаку?
Одговор наћи ћете у идућем броју.

ИГРА С ДОМИНАМА

У сваком реду имате по два домина и на сваком извесном броју тачкица. Расподелите домине тако да збир тачкица

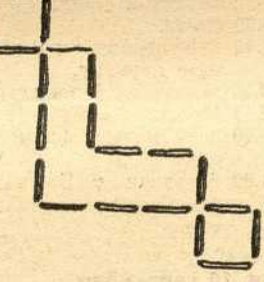
и подоравно и усправно и дијагонално (у левим и десним половинама домина) увек даје број 16.
Одговор ћемо вам дати у идућем броју.

ВИНО У ЧАШИ

Имамо једну чашу пуњу вина. Половину вина просипите (или попијте), па чашу напуните водом. Затим опет просипите половину, па чашу напуните водом. Колико пута треба то поновити, па да у чаши више не буде ни трага од вина?
Одговор у идућем броју.

ЗАБАВА СА ШИБИЦАМА

Видите на слици како је размештено ових двадесет шиблица. Десет шиблица преместите тако да добијете два квадрата.

Није тешко, а за оне које не воле много да размисљају, даћемо одговор у идућем броју.

ДА ЈЕ НА МЕСЕЦУ!

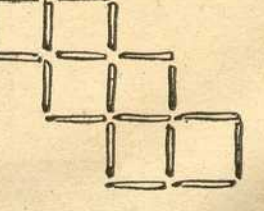
Госпа Мица је силно говорљива жена. Сваког свог познаника, када сретне, у стању је да задржи читав сат причајући разне коментарје.
Тако је једног дана ерела и г. Топу који се журио. Ипак је њега је успела да задржи више од пола сата. Најпосле је изгубио стрпљење и викнуо је:
— Ех, да сам сала само не месецу! Кад већ морам да стојим крај вас не бих морао и да вас слушам!
Можете ли нам рећи: Зашто је г. Топша тако викнуо? Ако не можете, рећи ћемо ми вама у идућем броју.

И ОВАКО И ОНАКО

И у нашем језику има речи за које је свеједно да ли се читају спреда, или наотраже. Јер су увек исте и увек имају исто значење. Можете ли да нам наведете неке од тих речи? Да бисмо вам помогли донекле, да вам бар кажемо значење тих речи. Дакле, назите:

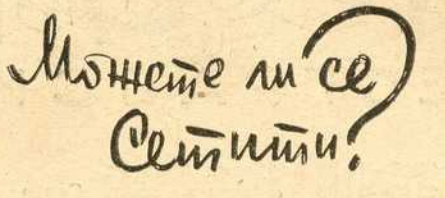
- 1) Женско име,
  - 2) Орган чула,
  - 3) Заменница,
  - 4) Животиња из бајке,
  - 5) Усклик,
  - 6) Вариво,
  - 7) Умокап,
  - 8) Припадник једног старог племена,
  - 9) Турска титула,
  - 10) Свештенико лице,
  - 11) Врста кола,
  - 12) Део коњске опреме,
  - 13) Други,
  - 14) Острво,
  - 15) Мушко име,
  - 16) Свежа.
- Они који не буду нашли одговор, нека га потраже у идућем броју.

ОД ШЕСТ ШЕСТ

Деведнаест шиблица размештите тако као што слика показује. Дакле имате шест квадратних. Уклоните две шиблице па са осталих седамнаест покушајте да олет до-

бијете шест квадратних, али тако да има-те право само четири шиблице да преместите са старог на ново место.
Одговор у идућем броју.

Дајемо вам податке о једном нашем старом сликару, који је некада био на гласу. Дакле, прочитајте пажљиво, па онда покушајте да се сетите чији је ово животопис.

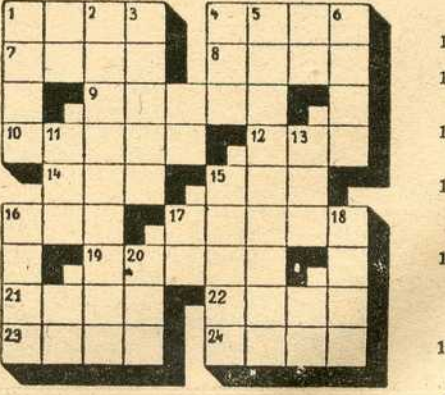
Овај даровити и некада веома на гласу српски сликар рођен је око 1793 год. у Лугошу, у Банату. Пошто се спремио за живописца, стајало је живео у Великом Бечкереку где је имао и школу за сликарство, кроз коју је прошло доста ученика. Поред осталих код овог сликара учио је сликарство и Ђура Јакшић.

Радови овог сликара растурили су и највећим делом налазе се у приватним рукама. Прикупљени свакако би дали врло занимљиву галерију. Његово име мора се увек споменути кад је реч о историји нашег сликарства.

Умро је 25 маја 1873 године и сахрањен у бечкеречком гробљу.
Како се звао овај наш сликар?
(ојиницу — живописца, њиницу — сликарку)

ДА ЛИ ЗНАТЕ?

- 1 — Колико има још на земљи тла па које још није ступила нога једног човека?
- 2 — Колико је тежак ваздух?
- 3 — Које је оружје новије: тенк или авион?
- 4 — Када је саграђена прва подморница?
- 5 — Шта је радио Илија Гарашанин док је био дете?
- 6 — Откада се зна за конзерве?
- 7 — Ко је Влада Ђорђевић?
- 8 — Када је и где направљена прва ботаничка бапша?
- 9 — Колико зноја може да излучи дневно један нормалан организам?
- 10 — Да ли је такозвана Милошева чесма у Толчидеру одувек ту била?
- 11 — Које је најсунчаније место на земљиној кугли?
- 12 — Колико се просечно пута један нормалан човек, када спава здравим сном, који траје осам сати, окрене у спну?
- 13 — Шта је гастроскопија?
- 14 — Када је и где основан први Пастеров завод у Србији?
- 15 — Каквим се кашкама и виљушкама служе истраживачи поларних крајева?
- 16 — Колики је проценат денних сатова израђено у Швајцарској?
- 17 — Одакле је порекло пауза?
- 18 — Шта чини највећи део тежине свеже чоћа?
- 19 — Када је пронађено чување и паковање сликарских боја у тубама?
- 20 — Колико су тешки најтежи пужевци?

Хоризонтално: 1) Купалиште код Венеције. 4) Инсект. 7) Грчки јунак у троянском рату. 8) Река у Немачкој. 9) Одевана кожа са непријатељске главе коју су Индијанци у Сев. Америци чували као трофеј. 10) Град у Сенегалу. 12) Зоља. 14) Печат. 15) Слово грчке азбуке. 16) Госпојица (енгл.). 17) Решење на колима. 19) Полуострво у Јадранском Мору. 21) Врста варина. 22) Животиња. 23) Старешина опатије. 24) Пиће.

Вертикално: 1) Место у Франуској. 2) Расповаљаче. 3) Име краља Шведске и Норвешке. 4) Швајцарски град у подножју Јуре. 5) Завед. 6) Река у Бугарској. 11) Пријатељ (фр.). 13) Млечни производ. 15) Траурнина. 16) Скуп делова из којих се састоји једна целина. 17) Два различита сугласника. 18) Река у Италији. 20) Часовник.

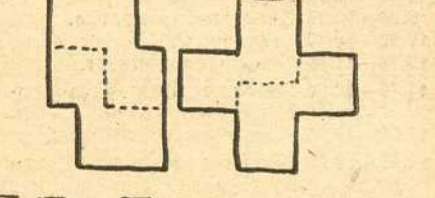

ИЗ 35-ОГ БРОЈА

Одговор на „КОЛИКО ЈЕ БИЛО“
Била су три лечака и четири девојчице.

Одговор на „ДА ЛИ СТЕ ДОСЕТЉИВИ“
1 — Месец. 2 — Само једанпут. 3 — Белом кредом можемо писати (речи) „жуто“, „дрвено“, „плаво“, а црном кредом „бело“, „зелено“. 4 — Када је бола у врећи, онда врећа није празна. 5 — Мокар. 6 — Морава се улива у Дунав.

Одговор на „ЧАРОВНИ КРСТ“

ОДГОВОР НА „ИГРА ШИБИЦАМА“

Као што видите, задатак је заиста лак.

Одговор на „ДА ЛИ БИ Г. НИКОЛИЋ ДОБИО НАСЛЕДСТВО“

Та сестра ујака брата г. Николића која није тетка ни г. Николићу ни његовом брату, у ствари је мајка г. Николића и његовог брата.

Одговор на „МИСЛИТЕ ЛОГИЧНО“
Један сат и 20 минута, претворени у минуте, износи тачно 80 минута. Оба лета су, што је сасвим природно, извршена за исто време.

ДА ЛИ ЗНАТЕ?

- 1 — Душан Силни крунисан је за цара на Ускрс 16 априла 1346.
  - 2 — Тада је и Српска Црква уздигнута на епископ патријаршије.
  - 3 — Јован Ђорђевић (1826—1906) био је књижевник, оснивач Српског Нар. Позоришта. Био је професор, директор Народног позоришта. Он је песник химне Краљевине Србије. Сем тога издао је и латинско-српски речник.
  - 4 — Ђетиња је западна притока Мораве. Дуга је 63,6 километара.
  - 5 — Енеч је гвожђе чији су крајеви савијени и начињени у виду клина па да се могу укупати један у једну, други у другу даску. Упогребљива се при прављењу чамаца, скела итд.
  - 6 — Мореуа између Јужне Америке и Океана Земље зове се Магеланов Мореуа.
  - 7 — Ђорђе Малетић био је веома обилан писац из прошлог века. Сем тога био је песник, књижевни критичар, драмски писац и историчар.
  - 8 — Дела „Флора Кнежевине Србије“ и „Додатак флора Кнежевине Србије“ написао је Др. Јосип Пантић (1814 до 1888) ботаничар и зоограф.
  - 9 — Панофибија је страх у спу.
  - 10 — Земљорадника су у Средњовековној Србији звали парик или парви.
  - 11 — Опере Манон Леско, Бом. Тоска, Мадлам Ветерфлај, Турандот компоновао је италијански композитор Вакомо Лучини (1853—1924).
  - 12 — Јован Стајић — Тошковић (1798—1824) био је сликар академског схватања.
  - 13 — Др. Станојевић је први издао кол нас „Народни Енциклопедију“.
  - 14 — Прву засебну, научну физичку у српском језику написао је Др. Анастасије Стојковић (1773—1832).
  - 15 — Ерик Црвени био је вођа Нормана који је открио Гренланд (у X веку) и изаслао експедиције на северну обалу Америке.
  - 16 — Хенрих Ибсен (1828—1906) био је норвешки писац философских и друштвених драма. Најпознатија су му дела: Луткиња кућа, Вампир, Хедда Габер, Дивља пловка и др.
  - 17 — Река Ибар (дуга 241 км), притока Западне Мораве, извире из планина Смиљевине и Крушевце.
  - 18 — Највећи вие Великог Јастрепаца је Ђулица (1566 м).
  - 19 — Први писац српских романа је Милован Видаковић, књижевник (1780 до 1841) из Неменикућа. Он је такође први почео да пише спевове у стиховима.
  - 20 — Ти први романи Милована Видаковића су „Усамљени Јуноша“, „Љубомир у Елнеуму“, „Касија парича“ и други.
- РЕШЕЊЕ УКРПНЕНЕ РЕЧИ
- Хоризонтално: Сноб. 4) Јага. 7) Ватум. 8) Ибар. 10) Вола. 12) Једи. 13) Ојед. 14) Сем. 15) Гроф. 17) Отап. 20) Лопе (де Вега Феликс). 21) Рита. 22) Ирвас. 23) Гата. 24) Нада.
- Вертикално: 1) Стал. 2) Обад. 3) Рарисфера. 4) Љубоморан. 5) Амој. 6) Арал. 9) Бедро. 11) Легат. 15) Глог. 16) Опит. 18) Тиса. 19) Цава.

Недељни програм

БЕОГРАДСКЕ РАДИО-СТАНИЦЕ

Недеља, 6 септембар.

- 5.00—6.15 Другарски позdravi.
- 6.15—7.00 Јутарњи концерт.
- 7.00—7.20 Вести.
- 7.20—9.00 Добро јутро, драги слушаоци!
- 9.00—9.20 Вести.
- 9.20—10.00 Преподневна музика.
- 10.00—10.30 Свечани час.
- 10.30—11.45 Празнични концерт.
- 11.45—12.00 Недељни преглед за српско становништво.
- 12.00—12.05 Прелиставамо програм.
- 12.05—13.00 Подневни концерт. Свира мали радио оркестар под управом Федора Селинског
- 13.00—14.00 Подневна музика. Свира забавни оркестар под управом Јозефа Штара.
- 14.00—14.20 Вести.
- 14.20—15.00 Пауза.
- 15.00—16.00 Извештај Врховне команде, кратке вести за војску, извештај о водостању, забавна музика.
- 16.00—16.05 Извештај Врховне команде на српском језику.
- 16.05—18.00 Дискреција — ствар части
- 18.00—18.30 Фред Рајмонд.
- 18.30—19.00 Српска емисија.
- 19.00—19.30 Час немачке народне групе
- 19.30—19.45 Хелге Росвенге пева.
- 19.45—20.00 Из савремених догађаја на немачком језику.
- 20.00—20.20 Вести.
- 20.20—21.40 Уз музику и хумор нам је лакше.
- 21.40—22.00 Млади београдски стражар.
- 22.00—22.10 Вести.
- 22.10—24.00 Стари часовник.
- 00.00—1.00 Поноћна музика.

Понедељак, 7 септембар.

- 5.00—6.15 Другарски позdravi.
- 6.15—7.00 Јутарњи концерт.
- 7.00—7.20 Вести.
- 7.20—9.00 Добро јутро, драги слушаоци!
- 9.00—9.20 Вести.
- 9.20—12.00 Пауза.
- 12.00—12.05 Прелиставамо програм.

- 12.05—13.00 Подневни концерт.
- 13.00—14.00 Подневна музика. Свира мали радио оркестар под управом Федора Селинског
- 14.00—14.20 Вести.
- 14.20—15.00 Пауза.
- 15.00—15.30 Извештај Врховне команде, кратке вести за војску, извештај о водостању.
- 15.30—17.00 Поподневни концерт.
- 17.00—19.00 Српске емисије.
- 19.00—19.30 Час немачке народне групе
- 19.30—19.45 Илија Тодоровић свира — (Чело).
- 19.45—20.00 Таскамо о спорту.
- 20.00—20.20 Вести.
- 20.20—21.40 Распевани понедељак.
- 21.40—22.00 Млади београдски стражар.
- 22.00—22.10 Вести.
- 22.10—24.00 Увек иста песма.
- 00.00—1.00 Састанак у Београду — звучно војничко писмо.

Уторак, 8 септембар.

- 5.00—6.15 Другарски позdravi.
- 6.15—7.00 Јутарњи концерт.
- 7.00—7.20 Вести.
- 7.20—9.00 Добро јутро, драги слушаоци!
- 9.00—9.20 Вести.
- 9.20—12.00 Пауза.
- 12.00—12.05 Прелиставамо програм.
- 12.05—13.00 Подневни концерт дувачког оркестра под управом Фрање Седлачека.
- 13.00—14.00 Подневна музика. Свира мали радио оркестар под управом Федора Селинског.
- 14.00—14.20 Вести.
- 14.20—15.00 Пауза.
- 15.00—15.30 Извештај Врховне команде, кратке вести за војску, извештај о водостању.
- 15.30—16.40 Поподневни концерт.
- 16.40—17.00 Симфонија за дувачки оркестар.
- 17.00—19.00 Српске емисије.
- 19.00—19.30 Час немачке народне групе
- 19.30—19.45 Жарко Цвејић пева.
- 19.45—20.00 Из савремених догађаја на немачком језику.
- 20.00—20.20 Вести.

- 20.20—21.00 Из италијанског албума.
- 21.00—21.40 Оаза — Отаџбина.
- 21.40—22.00 Млади београдски стражар.
- 22.00—22.10 Вести.
- 22.10—24.00 Дунавске мелодије.
- 00.00—1.00 Поноћна музика.

Среда, 9 септембар.

- 5.00—6.15 Другарски позdravi.
- 6.15—7.00 Јутарњи концерт.
- 7.00—7.20 Вести.
- 7.20—9.00 Добро јутро, драги слушаоци!
- 9.00—9.20 Вести.
- 9.20—12.00 Пауза.
- 12.00—12.05 Прелиставамо програм.
- 12.05—13.00 Тамбурашки оркестар Аранички.
- 13.00—14.00 Подневна музика. Свира мали оркестар под управом Јозефа Штара.
- 14.00—14.20 Вести.
- 14.20—15.00 Пауза.
- 15.00—15.30 Извештај Врховне команде, кратке вести за војску, извештај о водостању.
- 15.30—17.00 Поподневни концерт.
- 17.00—19.00 Српске емисије.
- 19.00—19.30 Час немачке народне групе.
- 19.30—19.45 Урош Преворшек свира.
- 19.45—20.00 Из савремених догађаја на немачком језику.
- 20.00—20.20 Вести.
- 20.20—21.40 Већ вранци на крову о томе цвркућу.
- 21.40—22.00 Млади београдски стражар.
- 22.00—22.10 Вести.
- 22.10—24.00 3000 метара филмске музике.
- 00.00—1.00 Састанак у Београду — наше звучно војничко писмо.

Четвртак, 10 септембар.

- 5.00—6.15 Другарски позdravi.
- 6.15—7.00 Јутарњи концерт.
- 7.00—7.20 Вести.
- 7.20—9.00 Добро јутро, драги слушаоци!
- 9.00—9.20 Вести.
- 9.20—12.00 Пауза.

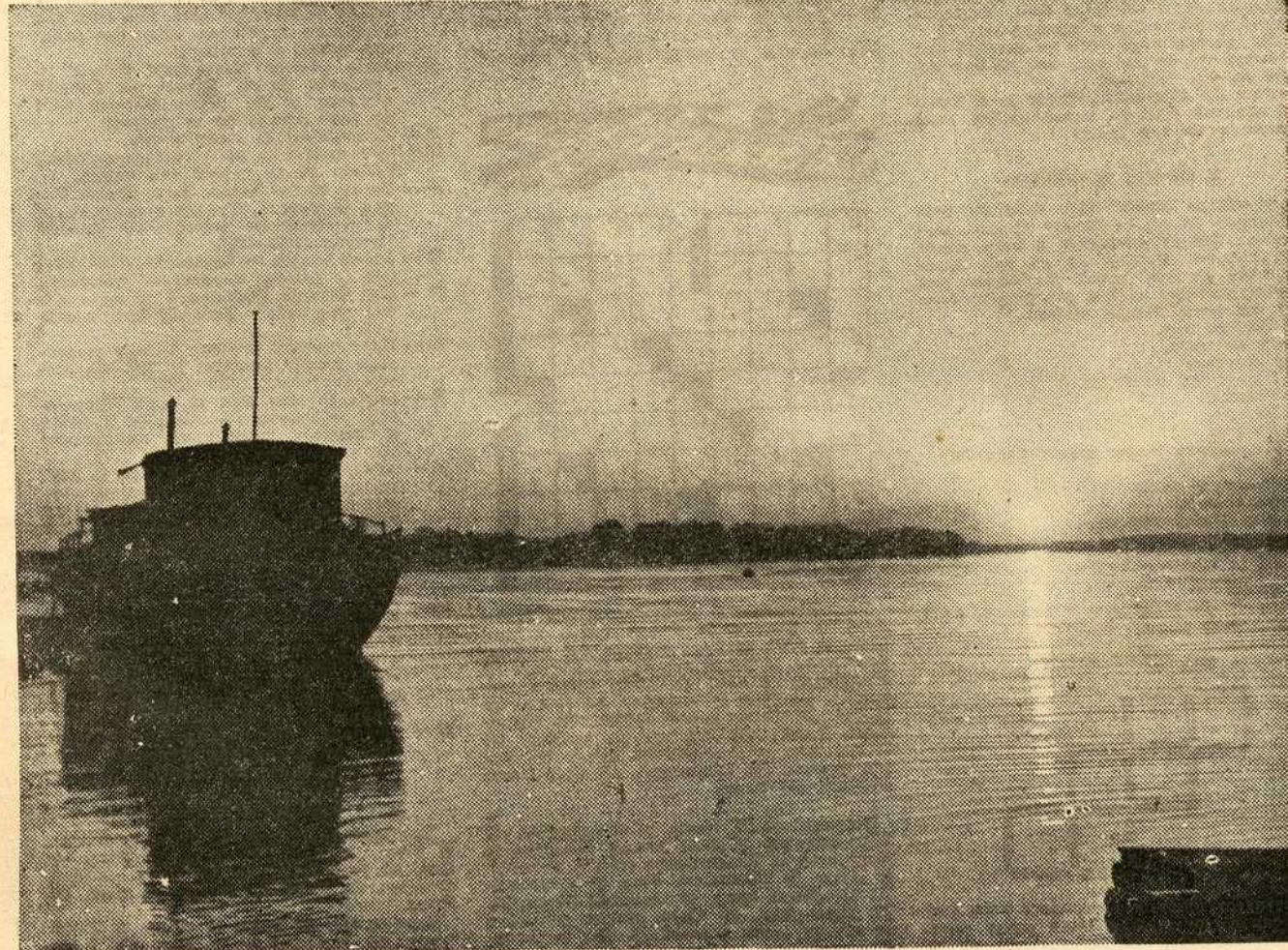
- 12.00—12.05 Прелиставамо програм.
- 12.05—13.00 Подневни концерт.
- 13.00—14.00 Подневна музика. Свира мали радио оркестар под управом Федора Селинског
- 14.00—14.20 Вести.
- 14.20—15.00 Пауза.
- 15.00—15.30 Извештај Врховне команде, кратке вести за војску, извештај о водостању.
- 15.30—16.30 Поподневни концерт.
- 16.30—17.00 Београдски гудачки квартет Немечек—Слатин.
- 17.00—19.00 Српске емисије.
- 19.00—19.30 Час немачке народне групе.
- 19.30—19.45 Зденка Зикова пева.
- 19.45—20.00 Из савремених догађаја на немачком језику.
- 20.00—20.20 Вести.
- 20.20—21.40 Ванредна издања.
- 21.40—22.00 Млади београдски стражар.
- 22.00—22.10 Вести
- 22.10—23.00 Где још постоји овако нешто?
- 23.00—24.00 Мало залубљен, мало луд!
- 00.00—1.00 Поноћна музика.

Петак, 11 септембар.

- 5.00—6.15 Другарски позdravi.
- 6.15—7.00 Јутарњи концерт.
- 7.00—7.20 Вести.
- 7.20—9.00 Добро јутро, драги слушаоци!
- 9.00—9.20 Вести.
- 9.20—12.00 Пауза.
- 12.00—12.05 Прелиставамо програм.
- 12.05—13.00 Подневни концерт дувачког оркестра под управом Фрање Седлачека.
- 13.00—14.00 Подневна музика. Свира мали радио оркестар под управом Федора Селинског
- 14.00—14.20 Вести.
- 14.20—15.00 Пауза.
- 15.00—15.30 Извештај Врховне команде, кратке вести за војску, извештај о водостању.
- 15.30—17.00 Поподневни концерт.
- 17.00—19.00 Српске емисије.
- 19.00—19.30 Час немачке народне групе.
- 19.30—19.45 Јубица Маржинец свира (клавир).
- 19.45—20.00 Из савремених догађаја на немачком језику.
- 20.00—20.20 Вести.
- 20.20—21.40 Ми у слици.
- 21.40—22.00 Млади београдски стражар.
- 22.00—22.10 Вести.
- 22.10—22.45 Знај један мали пут.
- 22.45—24.00 Симфонијски концерт великог радио оркестра под управом Карла Листа.
- 00.00—1.00 Поноћна музика.

Субота, 12 септембар.

- 5.00—6.15 Другарски позdravi.
- 6.15—7.00 Јутарњи концерт.
- 7.00—7.20 Вести.
- 7.20—9.00 Добро јутро, драги слушаоци!
- 9.00—9.20 Вести.
- 9.20—12.00 Пауза.
- 12.00—12.05 Прелиставамо програм.
- 12.05—13.00 Тамбурашки оркестар Аранички.
- 13.00—14.00 Подневна музика.
- 14.00—14.20 Вести
- 14.20—15.00 Пауза.
- 15.00—16.30 Извештај Врховне команде, кратке вести за војску, извештај о водостању, забавна музика.
- 16.00—16.05 Извештај Врховне команде на српском језику.
- 16.05—18.00 Весело поподне.
- 18.00—18.30 Разни инструменти.
- 18.30—19.00 Српска емисија.
- 19.00—19.30 Час немачке народне групе.
- 19.30—19.45 Јозеф Штар свира (виолина).
- 19.45—20.00 Из савремених догађаја на немачком језику.
- 20.00—20.20 Вести.
- 20.20—21.40 Милон сјајних звезда.
- 21.40—22.00 Млади београдски стражар.
- 22.00—22.10 Вести.
- 22.10—24.00 Да, то су маленкости.
- 00.00—1.00 Састанак у Београду — звучно војничко писмо.

Смирај сунца на Сави...

(Снимак: О. Вајншкер)

ДЕЦЕ И ВОЈВОДИ

ЗА ДЕЦУ, ДА СЕ РАЗОНОДЕ И ПОУЧЕ

Принцеза Лорора

Тамо преко десет узбурканих мора, тамо преко триста шумовитих гора, у раскошном сјају, сред кристалног двора, живи тужна, мала принцеза Лорора. Како беше лепа: очи боје мора, коса дуга боје лимунових кора, зуби бели као пахулице снежне, образи румени, руке тако нежне. Увек сама седи у соби од свиле; играчке су само забава јој биле. И увек је тужна, увек поглед лута у бескрајне шуме, тамо иза пута, у даљине красне и речнице дуге, док јој лебди осмех пун немирне туге. Са свих страна свете лутке су јој слали, сваког дана нове и играчке јој дали, сваког дана ново, сваког дана друго, али никад код ње не би било дуго.

— Досадне те лутке, досадна та чуда! — рекла би и грубо бацала их свуда.

Али једног дана сред месеца маја, дан се играм са њом — пун сунчаног сјаја, гледала је она у вртове цветне и погледом тужним изненада сретне неко дете. То је ловчев синчић био, трчао по шуми безбрижан и чо.

— То ја хоћу! — викну принцеза Лорора.

И глас прође свуда, све одаје двора и дође до њеног оца, моћног цара. Шта то чује? Да ли уво то је царат не, истина то је? И трча горе до тужне му кћери, принцезе Лороре.

— Тата, види тата! Ту ја лутку хоћу! О њој мислим дању, о њој сневам воћу.

— Где је? — викну отац.

— Ено, сад не гора да је скрије! — рече блажено Лорора.

— Па то није лутка, то је дете, кћери; то је синчић ловаца што ту лови звери.

— Јесте лутка, јесте! Довесите само да се играм са њом. Дајте је овамо!

Увек беше сама та принцеза мала и за другу децу никад није знала.

Доведоше малог ловчевог сина, а Лорора викну:

— Ал' је лутка фина!

И потрча к њему што је могла брже, али ловчев син се лако назад трже и с усана малих реченице лете:

— Нисам лутка, Лоро, већ сам ја дете, дете као и ти, што мисли и снева, дете које плаче, и прича и пева. Дете

које има оца, мајку своју, дете каквих има хиљаде на броју!

Слушала је њега принцеза Лорора, слушала и пошла с њим даље од двора, тамо где су деца многа друга била у веселој игри, безбрижна и чила. Целог дана блажен поглед јој се вио, а осмех на лицу весело и мио. Први лепо дани настали су тада; принцеза Лорора пресрећна је сада. И та њена срећа увек ће да траје: познала је, најзад, друговање шта је...

МИЛАН ВАСКИН

Учи се да лаже

Наш бата не воли
Много да се мучи:
Пропис да не пише,
Мастило изручи.

Па још руке убрља,
Није га срамота!
Како је замазан,
Та то је страхота!

И да га не грде,
Учитељу наже:
„Просуло се само“ —
Учи се да лаже.

Па зар је то пепо?
Нажите и сами;
Да то више не чини,
Тужићу га мами!

Препевао

Ал. Н. Милићевић

Свађа

Наћоше орах

Пера и Влада —

Спор међу њима

Одмах завлада:

„Ја га угледах —

Мени припада!“

Осерно викну

Перици Влада,

— Е, није-него,

Ја сам га диг'о,

Јер сам први

На место стиг'о...

Мој је сад орах!

Цикну му Пера,

Влада га гледа —

Зачуђен звера...

Чује ту свађу

Одрасли „Неко“,

Па им је благо

Овако реко:

„Мир и тишина

Нека наступе,

Те да вам буду

Читаве љупе.

Ја ћу вам делић —

Урти сузе“...

И деца орах

из руку узе.

Разгледа орах —

Дал' штогод вреди,

Па између њих

Стаде по среди...

Разломи орах

На две полутке,

Шеретски гледа

На децу љутке...

Делити орах

Он поче радо:

„Ова љуштина

Твоја је, Влаго,

Ти си га вид'о —

И ја то велам,

Ову полутку

Ево ти делим!“

Даље продужи

У истој мери —

Другу љуштину

Он пружи Пери:

„Ти си га диг'о —

Ту нема спора,

Заслуга твоја

Ова је кора...“

Језгро ораха

Он сам појде.

Пера и Влада

Тужно га гледе...

Где се два свале —

Рачун је чисти:

Трети се увек

Сам тим користи.

Свађа нас никад

Добру не води...

Поука та се

Овде изводи.

М. Шибица

Лав и миш

Уморан од лова лав лег'о да спава. То за малог миша била згода права, да из своје руке слободије крочи и у игру крене, да, где жели, скочи.

Играо се мишић колико је хтео и постао тако необично смео, да га поуздање изавало јако, те је чак и лава истрке прескако. У тој игри мишу зао улес даде, те, скачући, лава на сред леђа паде.

То пробуди лава и зачу се рика:

— Зар постоји неко да и мене чика? Како се усуди, ти, мајушни гаде, да прескачеш пара као нарче кладе? Запамтићеш добро: тај, ко царска леђа макар само у сву помисли да вређа, својој страшној судби не може умаћи. Тој истог тренутка за главу је краћи!

Пренеражен мишић самртничком стравом повизно заича пред лавовском главом:

— Ваше Величанство гњев свој нека стиса. Шта лав тим добија, кад убије — миша? Згретио сам тешко, ал' ми милост дајте. Никад више нећу погрешити, знајте!

Лав се на те речи насмејао слатко:

— Праштам ти, одлази! — рек'о мишу кратко.

Прошло је отада неколико дана. Трчао је мишић преко шумских страна и одједном чудан лавски урлик зачу необично сличан очајничком плачу.

Он пожури тамо, где се чула рика. Пред њим се указа необична слика: у ловачку мрежу лав је био ун'о, па се из све снаге из те мреже чул'о. Али што се више чувао и трао, тим је своју пронаст још више убрзо. Ниоткуда му помоћ доћи могла није. Час последњи чек'о кад ће да избије.

Кад то мишић виде, позив није чеко. Оштрим зубићима сву мрежу всек'о. И тако се и то ретко чудо згоди, да мишића снага лава ослободи.

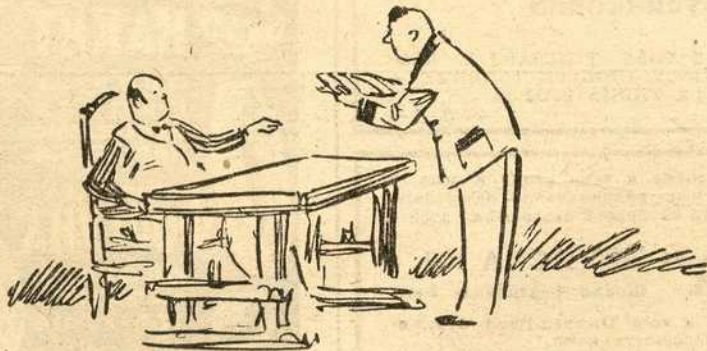
Кад посао сврши, миш је лава рек'о:
— Хвала Богу што сам и тај час дочеко, да свом господару ропске муке скратим, и да учињено добро добрим вратим. Знајте, Величанство, и ми, миши знамо да примамо милост ал' и да је дамо!

А. Л.

Јаков није глуп

Јаковљев господар имао је рибњак пун риба, па је с времена на време спао своје суседу на дар по једнога лепога шарана. Обично је Јаков носио тога шарана и, како за свој труд није добијао никада напојницу, он је ту дужност вршио без воље, јер је био незадовољан.

Једнога дана, када је опет однео суседу дивног шарана, ушао је нагло у собу и не ренав суседу — који је седео на столицу крај пећи — ни добар дан, ставио је шарана на сто и пошао натраг.

Сусед га је одмах дозвоа и ренао му: „Јакове, ви сте неучтиви! Седите ви овде на моје место, да вам покажем како је требало да поступите!“ Нада је то реко, сусед је узео шарана, изишао, опет ушао и, обраћајући се Јакову, који је седео на столицу, рекао му: „Господине, част ми је рећи вам добар дан; мој вас господар поздравља, и пепо вас моли да примите на дар ову рибу!“

— Пријатељу драги, — хвала! одговорио је Јаков, који није био нимало глуп, много поздравите вашег господара, а ево вам и напојнице!“

Превео Ал. Н. Милићевић

Езопове БАСНЕ

Магарећа сенка

Велики Демостен изашао на један трг да говори атињанима. У неко доба грађани повикаше:

— Нећемо да те слушамо! Доле!

Демостен ућута, па после рече:

— Атињани, немојте да ме прекрида-те! Причекајте док вам испричам једну кратку причу о магарећој сенци.

— Добро, причај нам!

Демостен поче:

„Један млади трговац најми једног магаре од једног Циганина. Дан је био веома топао. Кад су били на једном пољу, трговац сјаха с магарца и леже у сенку, коју је магарец правлио.

— Хеј, пријатељу, бежи одатле! — викну му Циганин.

— Заште? — упита га трговац?

— Ја сам ти изнајмио само магарца, а не и његову сенку!

— Ја сам најмио магарца, па ми припада и његова сенка! — побуни се трговац.

Неочекивано Демостен прекиде причу и сједе с трибине. Грађани повикаше:

— Па, шта је било даље, Демостене? Испричај нам!

— Дакле, ви умирате од радозналости да чујете шта је било са магарећом сенком, а немате стрпљења да ме саслушате кад вам говорим о важним државним стварима?! Нећу да вам причам даље.

И велики Демостен оде даље.

Деде рачунџије, да видим шта знате

Какав је то рачун
Што на табли видиш?
Ано не погодиш,
Треба да се стидиш. —

Је ли добро поч'о
Да рачуна бата,
И да ли ће брзо
Доћ' до резултата?

Препевао

Ал. Н. Милићевић

Лопов

Донде отац спава,
Непослушни бата
Дочепо се лако
Његовога сага.

Бар да се сакрио
Да нико не види,
Јер због крађе дете
Треба да се стиди.

Он се јавно хвали,
Па још и прноси:
Целом свету крађу
Пред очи износи.

Лопов си ти, бата,
А то пепо није,
Док тата устане,
Што ће да те бије!

Препевао

Ал. Н. Милићевић

ИСТОРИСКЕ И ДРУГЕ АНЕКДОТЕ

СЛИКАР СИМИЋ И ЦИНЦАРИН

Сликари Павле Симић у међувремену, док је сликао цркву у Шалцу, сликао и неког богатог Цинцарина. Кад је портрет био готов и Цинцарин тре-

бало да плати, хтеде овај од погођене своте нешто да закине. Почео је да замера Симићевом послу и да тврди како портрет није добар и да га нико не може познати.

Симић слушао неко време шта му Цинцарин прича. Одједном узнеми и поче да мења и проширује уши на Цинцариновој слици.

— Шта ће то да буде? — запрепашти се Цинцарин.

— Додаћу овом портрету магареће уши, па ћу обесити на моју капију. Ако вас пролазници познаду, платићете ми погођену суму. Не познаду ли вас, ја ћу вама да платим штогод хетет!

Цинцарин је отишао срдит, али је платио погођену суму и однео свој портрет, само без магарећих ушију.

УЧИТЕЉЕВ СУПЛЕНТ

Познати некада педагог др. Ђорђе Натшевић Баба дошао као школски надзорник неочекивано у неко село на инспекцију. Учитеља није нашао на дужности: оставио децу у школи и отишао у лов! Жена за њиме одмах послала потеру да га врате. Натшевић је, међутим, кренуо у школу одакле се чула ужасна деџа граја. Отвори врата и хтеде ући, али на њега опасно зарежа неки грдни белов, кога је учитељ оставио да деца не беже. Натшевић је морао да чека пред вратима док се није учитељ вратио. Натшевић је саслушао учитеља који

се извињавао како је умео и знао, а затим прегледа школу и испита децу. Када је полазио, рећи се надзорник учитељу:

— С дечјим одговорима сам ипак доста задовољан само други пут, када дођем, немојте да у школи затечем онаквог „суплента“!

БЕРИЋЕВО ИМЕ

Некада познати српски књижевник и школски надзорник Јован Берић погађао се с неким Сремцем кочијашем да га одведе од једног места до другог. Али овај је за возњу много тражио. Берић му тада предложи оваку погодбу: ако му кочијаш запамти име до краја пута, добиће двоструки износ за возњу. А ако не успе, Берић му неће ништа платити, шта више има права да га ћуши. Сремац пристаде на погодбу, извали се мрко на своје место и упита:

— Но, како је ваше име?

— Еугениус Артаксерксес! — одговори Берић.

Сремац је имао добре коње и кола су летела по друму. Кочијашу се по глави стално врзало: ксерксес, перзес, жертес итд. Када је видео да је име већ заборавио, окренуо се господину и замолио га да му поново ка-

же. Берић пристаде и покови му још једаред. Читао је име Сремац као оченаш, али убрзо поче опет да му се мути. Када су стигли до циља, заустави талнге.

— Но шта је? Јеси ли упамтио? — запити Берић.

— А шта ме питаш! — срдито рече Сремац. — Сиђи с кола и ћуши ме. И ко ти је име наденуто!

ДОСИТЕЈЕВА ДОСЕТЉИВОСТ

Манастирска братија у Хопову мрзела Доситеја што је мудрији и бољи од њих, па су сваком приликом гледали да му шкоде или да му се нару-

гају. Једном су два калуђера ишли кроз шуму где је Доситеј седео и нешто читао. Учинише се да га не виде па ће један рећи другоме:

— Бога ти, брате, откуда да дође тај магарак Доситеј из Баната чак овамо у Срем?

— Па сад си баш изрекао да је тај магарак из Чакова! — одговори други, уживајући у својој духовитости.

— И јесте, — упаде им Доситеј, — јер је дошао чак у Срем да тражи себи равне!

ЖЕНИДБА ПРОТЕ МАТЕЈЕ

НЕНАДОВИЋА

Кнез Милош, путујући једном из Шалца за Крагујевац, свратио у Бранковину проти Ненадовићу на коњак с намером да га поведе собом ради важних државних послова. Прота Матија био тада удовац и ред у кући није био најбољи. Када је идућег дана требало да пођу, сиромас прота трчао без душе из вајата у вајат јадикујући:

— Јао, где је моја чарапа?

— Шта је, побого, прото? — упита кнез Милош.

— Ништа, господару! Нема ми једне чарапе!

Ужурбале се снахе и остала чељад у кући, али чарапе нигде.

— О прото! — упаде кнез Милош, — Море виђу ја шта теби треба! Оже-

нићу ја тебе па ће твоја обућа свако јутро бити скалупљена.

И одведе кнез Милош још истога дана проту на коњак у село Раниловић, кући неког Милићевића, где скоро беше остала млада и лепа удовица. Ујутру су обављени на брзу руку сватови, па Милош одведе проту себи у Крагујевац на шест недеља, докле се у Бранковини људи сити не начуде како им се прота оженио.

Из овог другог протиног брака рођен је наш славни Љубомир II. Ненадовић.

ОШИШАНИ СРЕМАЦ

Стеван Сремац дође једне вечери у своје друштво пред „Дарданеле“ до главе ошишан. Изненадише се сви.

— Море, Стево, шта ће то да значи?

— Па, знате, овако је здравије!

— Море неће бити! Ти то само уображаваш! — заграја друштво.

— А после, и практичније је! — додаје Стева.

— Није ни то.

— А сем тога, и лепше је! — упорно продукује Стева.

— Е, баш није истина.

Када попи неку чашу вина, Сремац поче да признаје:

— Па баш да кажем шта је било...

Одем у неку јевтинију берберицу. Мајстор узео маказе, поче рад, па затим дозвола шегру да га учи на мојој глави! Гледа шегра, узео од мајстора маказе, па ће и он да сече. Захвати велики део косе, па слисти до коже! Опazi то мајстор, дрекну на шегру и каже га, да узме да „поравни“. Али

како ће да поравни већ да скине сву косу? Мало по мало па ја оста ћелав као Марија Фаркаш кад јој спадне барока. Љутио сам се и викао, али шта вреди. Мајстор ме тешно да је овако здравије, практичније и лепше. Покушао сам и у вашем друштву те идеје да популарисах, па и да некога још наговорим да не будем сам, али, ето, без успеха.

Перзере

КУПУЈЕ И НАЈБОЉЕ ПЛАЋА

МАКСИМОВИЋ И ПЕТРОВИЋ, КРАЉА АЛЕКСАНДРА УЛИЦА БРОЈ 110

На позив долазимо кући.

30416, 1-1

Ђилиме

ЗЛАТАН НАКИТ СТАРИ И НОВИ КУПУЈЕМ:

Дијаманте крупније, брилијанте све величине, златне зубе, бурме, прстење, минбуше, брошеве, бразлетне, панце, сатове златне, сребрне и металне само исправне и од бољих познатих марака; старо злато оштећено, излизано, поломљено и горело сваку количину, купујем сребрне есцајге и остале исправне предмете од сребра купује и највише плаћа позната фирма

»БРИЛИЈАНТ«,

власник МИЛИВОЈЕ М. МИТРОВИЋ

Београд, Ђорђа Вашингтона 6 -- Тел. 28-706

30417, 1-1

НАМЕШТАЈ - Голубовић и Љубинковић

КРАЉА ПЕТРА УЛИЦА БРОЈ 23.

ИМА НА ОТОВАРИШТУ ОПАВАЊЕ СОВЕ, ТРПЕЗАРИЈЕ, КОМ-ВИНОВАНЕ ОРМАНЕ, ОФЕ, КУХИЊЕ, СТОЛОВЕ, СТОЛИЦЕ. — ЦЕНЕ СОЛИДНЕ. — КРАЉА ПЕТРА УЛИЦА БРОЈ 23.

20599, 3-4

Свакој жени највише је стало до тога да буде свежа а тиме млада и лепа, а то се постиже негом коже, препаратима који њој индивидуално одговарају. Посетите стручњаке, питајте за савет, послушајте га бићете задовољни. Добите на бесплатан преглед

КОЗМЕТИКА „ЖАНА“ КРУНСКА УЛ. 4 (Краља Фердинанда 2-а)

Врхушно ручну и електричну масажу лица, тела и косе. Отстрањујемо: бубуљице, брадавице, флека, маље, длачице и друге недостатке коже. Молимо пењете нама да дођу са својим теглима — флашицама — исте купујемо.

30419, 1-1

ПАЖЊА

МОДНИМ САЛОНИМА, КРОЈАЧИЦАМА КАО И ОСТАЛИМ ПОШТОВАНИМ МУШТЕРИЈАМА.

РАДИОНИЦА ЗА ШТИКЕРСКИ ПОСАО,

ТАМБУРИР КУРБЛ; АЖУР, ПЛИСЕ, МОНОГРАМЕ, ПРЕСВЛАЧЕЊЕ ДУГМАДИ, ПОСЛЕ КРАТКЕ ПАУЗЕ, ОТПОЧЕЛА ЈЕ РАД, ДОБРО СНАБДЕВЕНА СА СВИМА БОЈАМА КОНЦА, СВИЛЕ И ОСТАЛОГ. ЦЕНЕ БЕЗ КОНКУРЕНЦИЈЕ.

ЛУЦ, КНЕЗ МИХАИЛОВА УЛИЦА БРОЈ 18, II СПРАТ

30423, 1-1

Оглашујте у „Колу“

„ВОЛИН“

КРАЉА АЛЕКСАНДРА 279
Продавница Ђорђа Вашингтона 12

30422, 1-1

НАКИТ
ПРОДАЈЕ
КУПУЈЕ
БЕСПЛАТНО
ПРОЦЕЊУЈЕ

ФИРМА
ФОРТУНА
БЕОГРАД
ХАРТВИГОВА 14
ТЕЛ. 25-116

30405, 1-1

ОРИЈЕНТАЛНЕ
ДОМАЊЕ
ТЕПИХЕ-
ЈИЛИМЕ
КУПУЈЕ
ПРОДАЈЕ
КОНТИНЕНТАЛ
4 МАСАРИКОВА 4

Радио клиника »БОРА«

УЗУН МИРКОВА БРОЈ 4 (ПАЛАТА АЕРОКЛУБА), ТЕЛЕФОН 25-252

КУПУЈЕ И ПРОДАЈЕ СВЕ ВРСТЕ РАДИО АПАРАТА. ВРШИ ОПРАВКЕ У СПЕЦИЈАЛНОЈ РАДИОНИЦИ ПО НАЈПОВОЉНИЈИМ УСЛОВИМА.

30418, 1-1

Прање руку

ЗАХТЕВА И ИЗВЕСНУ ПАЖЊУ

Ипаква вештина није прање руку. Обично се оне поквасе, намажу сапуном и уобичајеним покретима трљају једна о другу док се сапун не пени. Тада се сперу водом и суво обришу. И то је све. Тако се бар мисли.

Постоје, међутим, извесне околности које утичу на здравље коже. На пример, кад је време хладно и у прелазно годишње доба многима руке испуцају; или се употребљава сапун који не одговара каквоћи коже и она је због тога, чак и усред лета рапава и испуцана. За домаћицу је много горе. Радећи у кући њене руке долазе у додир са цебом и разним другим течностима које нагризају. Осетљивост коже страда од тога и обично лаке повреде могу временом да пређу у хронично опасно оболење коже. У таквим случајевима мора се обратити највећа пажња и применити озбиљна здравствена нега коже на рукама, а не само обична нега ради лепоте.

За кожу, осетљиву у прању обично се препоручује меки добар кожни крем за мазање руку после прања. И сматра се да је довољно, што у ствари није тачно.

Пре свега, само прање руку захтева извесну пажњу. По могућству треба прати руке текућом водом, испод slavine; много је боље, а и не троши више воде него када би се прале у лавабоу. После прања, руке се не смеју обрисати, већ док су још влажне добро намазати нарочитим кремом; крем брижљиво и свуда подједнако растрљати. Тада још једном испрати руке, па тек онда обрисати.

Резултат овог поступка изненадиће вас. Испирањем руку свежом чистом водом после мазања не скине се са њих сва количина крема, већ само сувишак и кад се руке обришу, не остају масне. Сама кожа, међутим, добија танку али веома отпорну заштитну екруму

Чим наступи септембар, морамо рачунати са преим хладнијим данима. Изгледа да ће и ујесен бити пенита боја много пошена, као и раније.

Спортски костим: сукња зелене боје уз јакну и мантил пенита-браон и зелене боје. На јакни су велики горњи џепови. Закопчава се са три велика дугмета.

На слици видимо једноставну црну сукњу са јакном пенита боје која се закопчава на један ред, али са два дугмета. Ревери и џепови су нашисени црним штофом.

(Fotos: E. S.)

За прве хладније дане

ДОБРО И БРЗО ПРАЊЕ судова

Један од најбржих домаћих послова несумњиво је прање судова. Извесна досетљивост и знање олакшаће тај посао. Чиније у којима је мешено тесто или слаткиши треба одмах напунити водом да се заостала маса не би у њима са-сушила. И прљаве кашике, виљушке и ножеве треба после употребе избрисати хартијом да дршкама не би

остале ружне мрље. Добро је и судове, чим се испразне од јела, избрисати изнутра хартијом од новина. И са тањира пре прања треба избрисати све заостатке. Кад се овако поступи, вода у којој се судови перу остаје чистија. За добро и брзо прање судова потребне су пре свега две чиније с топлим водом. У једну се спусти кашика неког средства за прање судова, да би

се и са масних судова сва нечистоћа скинула; а друга чинија је за испирање. Нажалост, неки сматрају испирање судова излишним, или за то узимају хладну воду. То је сасвим погрешно. Само кад се испира топлим водом посуђе може да буде занста чисто опрано, јер топла вода са њега скине све заостатке масноће. Осим тога топло посуђе брже се суши, па је и за брисање потребно за половину мање крпа. А и за крпе је боље кад је посуђе добро опрано, јер иначе оне у себе прима масноћу. За брисање мањег броја судова довољне су четири крпе: за чаше две платнене (једном се увек први пут брише, а другом после тога да би чаше биле светле); за порцелан једна бела крпа, а за такозвано плаво посуђе салвета на коцке. За више посуђа потребно је још једанпут толико крпа; док се једном брише, друга се метне да се суши. После испирања није добро судове слагати једне преко других на гомили. Тако може нешто да пукне или да се разбије. Осим тога оно не може сасвим да се осуши, испарење доњих судова

удара на горње, а вода са горњих капље на судове поређане доле. Хладно и влажно посуђе захтева многе крпе за брисање и непотребно дуго трљање да се судови светле. Зато је увек боље прати мање судова, испрати у топлој води и слагати у корпи од жипце. Ту може добро да откапље а да не склизне. Врло fine судове и танке чаше треба поставити наочачке на чисту крпу да се ивице очувају. Најтеже је прати гараве судове. Предострожна домаћица због тога ће ретко кувати на отвореној ватри (отворена ватра смањује и трајност судова). Од гаравог посуђа прља се плоча штедњака, а и вода у прању. Ако баш нема другог излаза, онда је добро дно лонца или шерпење намазати с пола са „шмирзајфе“; тада се гар лако збрише хартијом и не завуче се у поре судова. Хартија је уопште добра помоћ у прању судова. Кад се сваки предмет пре прања њоме обрише од заостатака јела, гар и т. д. не мора се тако често узимати чиста вода, штеди се у материјалу и у времену.

Дужина на

Мачва Јанка Веселиновића. Сунчана јесен. Кукурузи већ се беру...

На бунару састале се сеоске девојке. Њихова ведра песма осваја долине. Па стале да задиркују најмлађу, Мару, ону која се тек задовојчила, на синоћ први пут изишла на прело:
„Како ти је било, Маро, кад те је Милан први пут повео у коло? Причај, болан.“

А Маро се стиди. А и незгодно јој некако. Јер ту је и Анђелија, кћи сеоског „вилософа“ чича-Гаврила. Зна Маро да су се Милан и Анђа пазили. Па јој тешко да каже, како је синоћ тај исти Милан њој говорио: „Маро, хоћеш да ми будеш девојка?“... Тешко јој због Анђе.

А и Анђи је тешко. Одвојила се од својих другарица, само што не заплаче. Види то Смаља, па јој прилази и теши је:

„Окани се ти Милана. Откако је дошао из војске, као каплар, не можеш га познати. Ни оно момче, ни дај Боже! Испоганио језик па пије све саме страхоте. Ако му рекнеш реч — зло! Хоће да се бије — одмах потезе нож!... А тебе и не гледа! Окани га се, док те не изнесу на глас, док те не понеру по устима!“

Али Анђа брани свог драгана: није он рђав, само га ове сеоске рђавице покварило...

Из даљине пуцањ. Песма и свирка: то „каплар“ Милан банчи са дружином. Стаде вриска девојка које се разбежаше на све стране. Само Анђа остаје да га сачека... Огресита девојка која ће му у очи погледати...

А Милан пристиже пред своју кућу са пијаним друштом. Око њега скакуће чувени бата-Паја, сеоски интригант, који „зна закон не у прсте као да их је сам писао“. Улагује се Милану; сасвим га је обрлатио.

— Најо! Креманијо! Вина овамо! — виче разуларени Милан.

А наја га преклиње да се окане банчеша у по бела дана, кад други људи послују. Али се побештели син не да осолити. Усред песме, свирке и капларова командовања наилази му отац, угледни сељак Срећко Србинчевић, човек старог кова и нескаланог поштења. Са њим је и чича-Гаврило, најплеменитија душа села, сав сед, само му прне очи пламе неким светлостом: он је савест села, он води тешку бригу села.

Сукоб Срећка Србинчевића са сином оштар је, готово трагичан. Отац потегне пушком на сина:

И да син не разабра у последњем тренутку, на послуша оца, пала би крв. Још само Милан, полазећи, вичу оцу:

— Оћу да се делим, нећу с тобом залагаја да поједем!
Ту му је бубу, малочас, бата-Паја метнуо у главу. Рекао бата Милану:

„Тражи да се делиш. Па кад будеш свој газда, бираћемо те за одборника, па за кмета. А кад дољеш пред изабрани суд, а ти само речи: кућа је дужна сто дуката, не управља се добро. А остало препусти мени.“

Син хоће да се дели: тежак ударца за оца. Осећа ту тежину и чича-Гаврило па разгалује своју душу Срећку Србинчевићу. Говори Гаврило о пропасту задруга; вели: свему томе крива је политика:

— Слушај само! Ево ти једне задруге. Домашниов син дошао из војске. Отац га жени мизраушом. Он узима жени тал и почне трговати. Оставља косу и мотику, па трчи око суднице и мезане. Вирају га за одборника. А за изборе треба пара. Он почиње да чашћава на све стране. Задруга се буну и почне деоба. Од једне куће постану четири, од браће небраћа.

Слуша Срећко све то и у њему плане мисао: за све то криве су сеоске рђавице које нам кваре омладину. И да је он кмет, он би све то разјурно; не би дао да се ни једна задруга растури... Да је он, Срећко Србинчевић, кмет...

Ваш у том часу ето ти старог

Горе:
— Како ти је било, Маро, кад те је Милан први пут повео у коло?!
У средини:
— Док сам ја кмет, то неће бити!
— А ми ћемо те раскметити!

Доле:
— Задруга се буну и почне деоба. Од једне куће постану четири, од браће небраћа.

кмета Живана Јевтића, часног поштењачине који је тридесет година кметовао. Долази са поном, учитељем, газда-Тодором, неимаром и другима са осећена нове суднице, коју су настојањем газда-Живана, сами сељаци подигли. Па сад поседали пред кметову кућу да тај редак свечаник малко залију. Призову и Срећка и Гаврила за трпезу. Почеше се редати здравце: прво попина која хвали дело Живаново; па мајстор-Тодорова шалва, народска; па, најзад, учитељева која заврши речима:

— Па те молимо, газда-Живане, да настанеш да исто тако као што си саградио судницу саградиш и школу.

Газда-Живан некако хладно прими тај учитељев предлог:
— Гледаћемо, учитељу, и то. Засад — хвала ти на здравници.

Зачуди се пона:
— Шта има ту да се гледа! Да се лепо споразумемо, па да градимо школу. А? Шта велиш ти, брат-Срећко?

— Ја велим као и ти — отсече Срећко. Сви пристају:

— Па онда је то свршена ствар! — рече пона.

— Није свршено, поно! — рече оштро газда-Живан — Ја мислим: још треба неког заштити.

— Реч по реч, изроди се свађа.

— Ја то не марим! — рече отсечно газда-Живан.

— Ене? А зашто? — пита већ заједљиво Срећко.

— Не дам! — вели Живан. — Ја сам ово градио за судницу а не за школу!

— Није то твоје! — плане Срећко — Позваћемо људе па прицтати.

— Док сам ја кмет, то неће бити!

— А ми ћемо те раскметити! — виче пона.

Брука. Изврешаше се људи. Живан напада све од реда. А поп расприра ватру и позове народ да стане уз њега па да бирају новог кмета. Сви стану уз пона и Срећка. Сви осим Гаврила који се скоро расплаче:

— О, брук! Први људи у селу, па тако! Шта се ово учини...

У тај пар појави се бата-Паја. Све је кришом чуо.

— Добро се учини! Жалићемо се среском капетану! Тражићемо изборе! Све по закону!

Гаврило се зграбе:
— Зар изборе? Несрећо! Да нам се позавати село, да нам се расстуре задруге! О, брук! О, брук!

А бата ликује:
— На изборе, јакако! Све по закону...

И

Бата-Паја сад више не пушта Милана из својих шака. Звао га из колебе: дан избора је, најзад, дошао! Квасац, што је ономад подмешан, већ киши. Поделило се село: једни су за газда-Живка, а други уз Срећка. Почеле замерке; па инат, па грдње, па, бога ми, и батине. Почеше и да се деле.

Бата је довео Милана пред Срећкову кућу; сад је дошао час да се дели! Нека Милан каже ону да ће гласати Живана, највећег душманина њашиног, па ће њаћа и сам тражити деобу.

Позвао Милан оца. Па му скресао у лице да је стао уз Живана:

— Вала, или ће Живан Јевтић бити кмет, или се ја нећу наносити главе!

— А Срећко плане:
— Ја ти рекох да он неће бити, па да би ти смета прк'о!

— Ја велим: хоће! — виче Милан.

— Да Бог да ја тебе у хладно чело пољубио, ако он буде!

— Зар ти, мој отац, па ми тако велиш!?

— Нисам ја отац таквом угурсузу!

— Од данас ја себи кућу кућим!
Син оде. А Срећко дохвати бата-Пају. Он је све ово замесио! Али бата се брани. Људи хоће Живана за кмета јер је он одрешно кесу па просује већ десет дуката на бираче: све дукат на главу!

због Милана. Али у Анђе је велико и племенито срце:
— Оцо, ако хоћеш мене да слушаш, а ти гласај за Срећка!

Говори Анђа то оцу, а срце јој се пена.

Гаврило је на великој муци: не зна шта ће. Кад наиђе однекуд пона:

— Па онда, чича-Гаврило, да гласамо Срећка?

А Гаврило, слаб човек, изусте:
— На како ти кажеш, поно.

Пристао је... Сад не бива ударити од речи. И да мука буде већа, он и учитељу обећа да ће гласати Срећка.

За то време, Срећко је прогледао гадну прву бата-Пајину; избацио га из куће и још му прети. Али Паја се не да:

— Има и за то параграф!
Види Гаврило да је ударио покор на село. А бата му слаже:

— Знаш ли шта је мени јудио Срећко? Нудио ми ето дуката да их поделим гласачима: дукат на главу!

И док је Гаврило све пометенији, Паја оде да код Живана покуша своју срећу.

Да се Гаврило још више збуни, наилази из куће Срећко са поном и учитељем; и све нешто говоре о неким дукатима које је пона примио од Срећка. Гаврило је згранут: зар он, Срећко Србинчевић па да даје дукат на главу!

Али, Гаврило сасвим помете долазак газда-Живана. Верује Живан да ће поштени Гаврило гласати за њега. А Гаврило већ обећао глас Срећку, па, од муке, не зна како ће то да каже Живану. У дивним параболома прича Гаврило сву беду села. Осећа нешто Живан, па виче Гаврилу:

— Мене село зна! А ко хоће да гласа за дукат, нек иде Срећку!...

Сав очајан Гаврило се упутује за Живаном на изборе...

Дојете разбарушене сеоске девојке. Побили се у укуани од избора, па се и оне побиле. Ни плази Анђа да их мери. И ту, у свађи, сазна, да ће Милан да гласа Живана Јевтића. Али оца Анђа, то не да!

И у тај пар ето ти Милана с заставом и музиком: постројено онако капларски, своје бираче у ред, па сви вичу по команди:

— Живео Живан Јевтић!

Пођоше пред судницу. Али се Анђа испречи пред Миланом. Залепила се уз њега као криле:

— Ако не гласаш она, ја ћу тако пред тобом до суднице.

Милан је на великој муци. Како да се откупи од тог наленка, зар он, каплар, па с тим крилеом пред судницу?! Шта ће друго, но обећа Анђи да ће гласати она... А Анђа, сва срећна, саопштава мајци:

— Он је мој, најо! Он је мој! Браћа се Гаврило сав утучен: — Свршено је!

— Ама шта свршено? — пита га Миља.

Гаврило је гласао Срећка! Замери се газда-Живану! У плазу се пита, зашто је он то учинио, зашто је морао да гласа?

Наилази Живан. Он пени од се са: пронао је на изборнику! На несрећу, баш му је Гаврило стао на пут...

— Ја ти нисам био добар? Ха! — виче Живан — Срам те било! И Живан плуње Гаврилу у лице.

Стид обујмио чича-Гаврило. Ова плувачка на његову лицу као да је пекла; оста бол као да је жигом притиснуто.

И чича-Гаврило једва се довуче до Живанове куће:

— Морам, морам ја њему казати! Ако му је криво, нека ме изудара оним његовим дебелим штапом. Ја сузу нећу пустити, а он ће онда видети, да ја њега поштујем као што сам га и досад поштовао!...

Али кад се Живан појави на вратима, Гаврило не умеде речни речи.

— Шта си дошао? Да шпијунураш, је л'у Окрену леба! Дигне дај, де, пиштољ! Одлази! Срам те било, замаћару један!

Још је ту чича-Гаврило, сав убијен, код Живанових вратију, кад наиђе са избора Срећко са поном, учитељем и бирачима. Срећко је, за један глас већина, изабран за кмета. Кад угледају Гаврило пред Живановим вратима, обузме их нека сумња:

— Сигурно си и ти ишао Живану — вели поп Гаврилу — да се потпишеш на жалбу и да свелочин како сам те ја наговорио да гласаш?

Чича-Гаврило је сувише утучен да би умео да се оправда.

И тад Срећко плане:
— Срам те било, бруко једна!

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Главу ЧИЧА ГАВРИЛОВА ТРАГЕДИЈА

И плуће Гаврилу у лице. И, он...

А чича-Гаврило осети како га нешто поче гушити, па стаде дерати на себи руво, забаци капу која му је свезала главу као каваз гвоздена карика и јурну у воћ, у ветрину, у помрчину...

Али га пресрете Анђа са победничким криком:

— Тајо, Милан је гласао оца! Милан је гласао оца!

III

Састале се опет девојке код буџара па испитују Анђу што је тако тужна: Милан је гласао оца, послушао њу, значи: још је воли.

Али Анђа зна друго: после оних избора Милан опет почео да бачи, па само више како хоће да се дели. И, ево, баш данас пред Милановом кућом састаје изабрани суд угледних сељака да поделе оца са сином. Али, она Анђа, то не да! Ишла је сама код Живана, кога је Милан призвао у изабрани суд, и замолила га да говори са њеним оцем, чича-Гаврилом. И, ево, баш наилази Живан. Анђа га са стрепњом пита: има ли наде? А Живан је, немо, пољуби у чело... Анђа је разумела тај гест и узвикну:

— Мој се јаран неће делити!

— Ко је тај твој јаран? — пита је пркосно Милан, који баш наилази са брата-Пајом.

— Није као прут који сваки ветар повија. Него је као дуб у гори; где никне ту и остаје!

— Је л' тако? Е, ја ти кажем да ћу да се делим! — виче Милан.

— А ја ти кажем: мој се јаран неће делити!

Али је ипак јачи и сав је обујмио Милана. А ту је и брата да врат још више потири...

Учитељ је први дошао Срећку, у изабрани суд. И све чекајући друге, прича се поведе о Милану. Срећко сумња да је Милановом ипак крива Анђелија: она га учи да тражи да се дели. Али му у ча објасни како Милан мучи Анђу, како управо он њој тера шат...

Пред кућом Срећковом састао се „изабрани суд“. Ту је, поред Срећка и учитеља, још и попа и газда-Живан и мајстор-Тодор. Живан и Срећко, душмани, и не гледају се. Изабраше Живана за председника: нешто штрећну Срећка.

Доведоше и Милана. Он се укрутно војнички:

— Хоћу да се делим. Ја не могу да трим да он мени онако од рамена отсеца: ти ћеш тамо! Ја сам и света прошао, и био сам, што онај рекао, и ја нешто. Ја сам био у војсци каплар, био сам старешина, не могу ја то да трим. Нека се мени да моје, па ја како знам.

— Срећко устаде и рече: — Нек му се учини по вољи! Док ја живим, у мојој је кући овако.

Понисахе све имање. Кад Милан одједном поче:

— А сад да видимо колико има дуга на кући.

Срећко плане:

— Ни паре! Све ово што видите, Војке је и наше!

— А шта мени веле — пита Милан...

— Шта ти веле?

— Да си потрошио сто дуката за изборе: дукат на главу.

— Ама ко вели...?

— Бата-Паја...

Сад скочи и попа, га ће Милану:

— А јеси ли ти добио дукат на твоју луду главу што си гласао Срећка?

— Нисам — веле Милан. — Али ме је Анђа натерала да гласам оца. Иначе ја не бих...

Срећку сад сине у глави:

— Анђа те натерала?!

Доведоше и таније и писма и сточне пасоше. Доведоше и кесу дуката: било их је осамдесет, али је Срећко дао попу десет дуката да их раздели сеоској сиротињи, ако Бог буде хтео да Срећко постане кмет и очува задруге од расурања.

Сад и Милану сине у глави. А у души газда-Живана нешто се покрене. Усташе и изрди љути-то Милана, па ће му онда благо:

— Боље ти је, синко, у оваквом добру, своје добру, бити и слуга на газдовати, него сам газда на газдовати...

замолим и ако знаш како ми је тешко...

Срећко подигне влажан поглед на свог дојучерашњег душманина, занјца се и падне Живану на груди...

— Одмах колеби, па pazi! Више не терај са мном ипак! Хајд! захвали се чича-Живану...

А Живан хукне:

— Не мени. Није то моје дело. То је дело чича-Гаврила, тог „шпретље“, тог сеоског „вилозофа“ кога не хтедосмо слушати...

У том тренутку наилази чича-Гаврило. Воде га кћи и жена. Устао је из болесничке постеле, из које се није дигао од оног тренутка кад га Живан и Срећко онолико оерамотише... Чује се његов тихи глас:

— Водите ме на раскрсницу да замолим за опроштење све оне које сам увредио...

И чича клекне пред Живана и Срећка:

— Опростите ми!...

— Не, ти нама треба да опростиш...

— Вама? А ви се, ето, измиристе.

Чича-Гаврило је пресрећан. А тек ће Живан Милану:

— Љуби таста у руку! Милан прилази руци Гавриловој, грли оца, вају и Анђелију, своју Анђелију...

— Сад могу мирно умрети — шапће Гаврило.

Али ко сад мисли на умирање, кад Срећко води сватове у своју кућу...

Ето ти и брата-Паје ко без душе. Он верује да се Милан поделио па тражи своју награду. Колико ће му Милан дати?

— Дукат на главу? Све по закону? — пита Милан...

Бати то изгледа мало...

— А, мало ли је један дукат за такву главу?

Бата тражи двадесет дуката...

А Милан пристаје и вели момцима:

— Држите га! — и опали бати шамар.

— Један дукат! Два!

И опали му други шамар.

А бата јуче:

— Ама станиште! Не вреди моја глава ни један цванцик!

— Тако? Е, онда врати кусур!

— Па како ћу?

— Окрените га! — викне Милан, па удари бату ногом у тур. Ево ти кусур! Све по закону!

Сад се и бата распали:

— Има и за то параграф: ногом у тур! Двадесет дана затвора! Све по закону!...

Раздрагана омладина поведе коло...

Ову лепу и узбудљиву причу, што сте је прочитали, оживило је, савршено верно престонишко Уметничко позориште, прошле недеље на Калемегданској сцени.

Уствари, она је драматизација неколиких прича и писама бесмртног српског писца Јанка Веселиновића, драматизација која је потпуно успела и која је овако изведена:

За разлику од „Бивда“, који је настао у првом периоду Јанкова стварања, у периоду идеалног реализма и идиличног оптимизма, мотиви за комад „Дукат на главу“ узети су из приповедака и писама која су написана после 1904 г., дакле у време, кад је Јанко почео да назире и палитије живота, кад је његов реализам постао дубљи, истинитији.

Осног за радњу у комаду „Дукат на главу“ узети су из једног од најбољих дела Јанкових, из приче „Чича-Гаврилова трагедија“. У тој причи изнесена је и главна драматска борба, уколико се она односи на личност Гаврилову. Сам карактер Гаврилов продубљен је одликама, које је Јанко дао доцније једном потпуно сродном лику, чича-Стојану из „Писама са села“ (из 1904 и 1905 године). Тај чича-Стојан, у неку руку сеоски филозоф, видовит и мудрац, позајмио је чича-Гаврилу у „Дукату“ паметне речи о пропасти задруга и о погрешкама наше политике, у разговору са Срећком Србинчевићем (III, II и V писмо) и у разговору са Живаном Јевтићем (I писмо).

У радњу око изборне борбе и Гаврилове трагедије улетела је драматска историја једне деобе пред изабраним судом, коју је историју Јанко сажето описао у свом петом Писму из године 1900.

Главни јунаци из изборне борбе, кмет Живан Јевтић и газда-Срећко Србинчевић, постају и главни јунаци у „деоби“. И тако радња око сукоба на изборима теме упоредо са радњом о „деоби“. Млади

јунак у тој „деоби“, Милан, има све одлике онога Косте, кога је Јанко описао у поменутом писму о деоби. Тип Миланов је продубљен извесним карактеристикама које су узете из романа „Борци“ (сцена са банчењем). Поред тога, Милан је и главни јунак једне љубавне историје која је уткана у радњу: Миланови сукоби са Анђелијом, његов ипак који крије збуњено осећање према Анђи немају директне, него више опште инспирације у Јанковим делима; тако и лик Анђелији није директно узет од Јанка, али је ипак инспирисан главном јунакињом романа „Сељакња“.

Тип брата-Паје узет је из шестог Писма Јанковог из године 1902/04, али само у основним карактеристикама; његове интригантске одлике, као и заплет са мотивом дуката на главу оснивају се на иницијацији драматизатора у вези са радњом комада. Најзад, тип мајстор-Тодора добио је карактеристике једног лица из романа „Сељакња“.

Да тако верно и убедљиво оживи Мачва Јанкова, да тако дубоко разгали и потресе гледаоце сиче наше позоришне тековине заслуга је и режије и целог уметничког вођства и уметничке игре целог позоришног ансамбла... јер, утисци које је многобројна публика понела и с премијере и доцније, с две репризе, остаће незаборавни...

Тешку психолошку улогу Чича Гаврила, те трагичне Јанкове личности примио је на себе да је остварио одлични уметник и првак Уметничког позоришта г. Бранко Јовановић. И он је остварио... Својом мајсторском уметничком игром, која је у оним најубудљивијим сценама достигла ниво художествене глуме, г. Јовановић нам је оживио ту потресну и драгу фигуру чича Гаврила тако верно и тако убедљиво, да заслужује најласкавије признање и, несумњиво име великог глумца... Треба, међутим, одмах рећи да су и две друге главне личности: Живан Јевтић, кмет, и Срећко Србинчевић толико исто мајсторски вешто приказане и уквириле још рељеније, већ од првих призора, палитије нашег сеоског политиканског живота. Г. Велибор Старичић као газда Живан и г. Станко Колацинац као Срећко, својом уметничком игром дочаравали су од почетка до краја драматично развијање радње, узбуђујући до суза публику потресену, заустављена даха, све до срећног исхода у којем су умели да, независно од развијања сцене, доведу до оног неочекиваног расплета и олакшања, после којег се — баш зато и проломиле буре од аплауза одушевљене публике...

Али, ништа мање не заслужује признања и уметничка игра осталих чланова. Г. Теја Тадић као Срећков Милан био је сјајан. Анђа, његова вереница гђа Бранка Андоновић, држала је до краја публику својом доистава реалном игром и својим истинским сузама, и оправдала још једном паде наше позоришне публике, која у њој, својој љубимици, види у срећној сутапњици једну велику уметницу...

Бата-Паја, у рукама г. Аце Стојковића остаје ненадмашен.

И сви остали који су, дајући све од себе, успели да њихово позориште, срећом баш у Јанковом делу, тријумфује, заслужују пуно признање. Међу њима нарочито гђа Цајка Јовановић, Миша Предојевић, Стојан Јовановић, (који је изврсно дао сеоског попу) Вук-Чедомир Војиновић, Никола Гашић, Иво Ерман, Анита Нерандић, Душанка Савковић, Нада Божиновић, Вера Радојевић, Десанка Чекреван, Гаја Граован, Љуба Богдановић, Пера Милићевић и други.

Нарочито пак признање и захвалност публике припада Уметничком позоришту што је дошло на идеју да драматизује Јанкове приче. Када се примило тога, нека зна да је истински заврило у српску душу... и да ће бити још више вољено...

Горе:

— Видиш, газда Живане, то је као кад ждралови лете...

У средини:

— Један дукат! Два дуката... Држите га момци... да се раскусурамо...

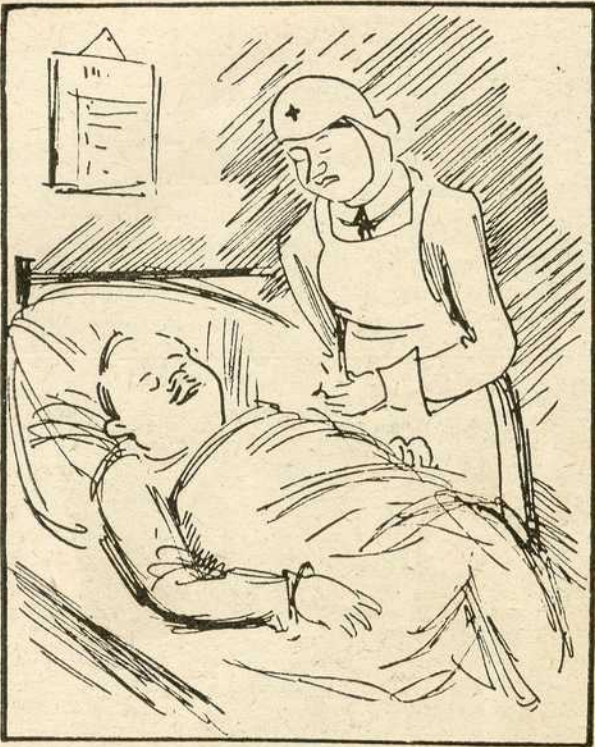
Доле:

Епилог.

(Снимци: А. Савић)

— Пробудите се, господине, треба да вам дам пра-
шак за спавање!

КОЛО ТУМОРА

— ... и виле су јој поклониле један чаробан штапић
којим је могла да претвори воду у вино, жабу у пиле...
— Бакице, ала тај лаже...

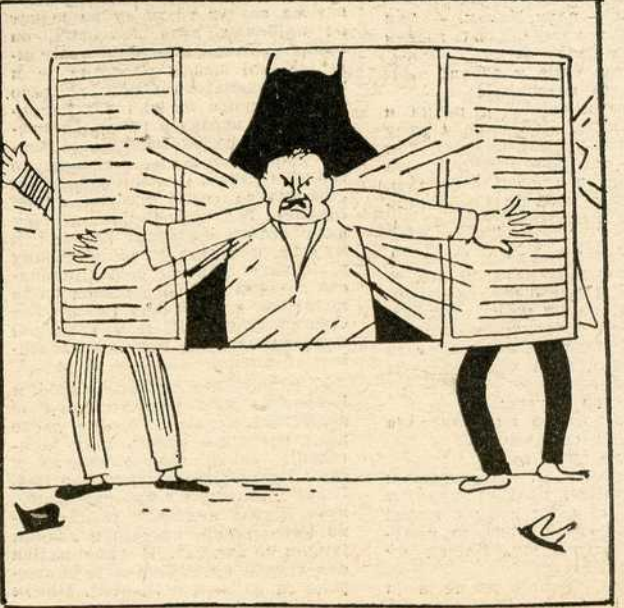
— Што не пијеш ту кафи, огладиће се са-
свим...
— Не подносим мешавине.
— Пази, молим те, а подносиш већ четрдесет
година мешавину вина и воде!

— Зар није време као поручено?
— Такво време ти можеш да поручијеш...

— Код нас треба да се стално храните...
Знате, куварица не говори с газдарицом на
ради све зајнат!

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS